

Väpnad solidaritet

USA:s militära närvaro i Europa fram till 2020

Fredrik Lindvall & Mike Winnerstig

FOI-R--4428--SE

FEBRUARI 2017

Fredrik Lindvall & Mike Winnerstig

Väpnad solidaritet

USA:s militära närvaro i Europa fram till 2020

Bild/Cover: AP Photo/TT Bildbyrå

Titel	Väpnad solidaritet – USA:s militära närvaro i Europa fram till 2020
Title	Armed Solidarity- The US Military Presence in Europe Until 2020
Rapportnr/Report no	FOI-R--4428--SE
Månad/Month	Februari
Utgivningsår/Year	2017
Antal sidor/Pages	80 p
Kund/Customer	Försvarsdepartementet
Forskningsområde	8. Säkerhetspolitik
Projektnr/Project no	A17102
Godkänd av/Approved by	Lars Höstbeck
Ansvarig avdelning	Försvarsanalys

Omslagsbilden visar två amerikanska stridsflygplan av typen F-35 Lightning II som just landat vid Ämari-flygbasen i Estland i april 2017. Flygplanen, som representerar den femte och senaste generationens stridsflyg i det amerikanska flygplanet, kom direkt från en flygbas i Storbritannien. Baseringen i Estland var en av de allra första operativa användningarna i Europa av denna flygplanstyp, känd för sina s. k. "smygegenskaper" (*stealth*). Syftet var att genomföra samverka med den estniska försvarsmakten inom ramen för en NATO-övning.

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, vilket bl.a. innebär att citering är tillåten i enlighet med vad som anges i 22 § i nämnd lag. För att använda verket på ett sätt som inte medges direkt av svensk lag krävs särskild överenskommelse.

This work is protected by the Swedish Act on Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729). Citation is permitted in accordance with article 22 in said act. Any form of use that goes beyond what is permitted by Swedish copyright law, requires the written permission of FOI.

Sammanfattning

Denna studie syftar till att analysera vilka övergripande militära förmågor USA har tillgängliga i Europa, främst för insatser i norra Europa och svenskt närområde, och vilka förändringar av dessa som kan förutses under de närmaste åren. Som en del behandlas även drivkrafter bakom den amerikanska militära närvaron i Europa och aktuella förändringar under 2016-2017.

Idag (2017) har USA på övergripande nivå tillgång till ett framgrupperat strategiskt högkvarter (US EUCOM) och en militär personalstyrka om totalt ca 63 000 soldater som är permanent baserad i Europa.

Vad gäller markstridskrafter finns tre brigadstridsgrupper i Europa på kontinenten, varav två lätta brigader är permanent baserade på kontinenten. En tung brigad är konstant inroterande. USA disponerar stora träningsanläggningar för markstrid och har påbörjat tilldelning och förhandslagring av materiel för ytterligare två tunga brigader samt stödresurser i Europa.

Vad gäller flygstridskrafter har USA mer än 150 kvalificerade stridsflygplan baserade i Europa, vilket är jämförbart med ett större europeiskt flygvapen i sin helhet. Därutöver finns också strategiska eller taktisk-strategiska förmågor som luft-tankningsplan och luftburna kärnvapen.

Vad gäller marinstridskrafter har den amerikanska 6:e flottan sitt högkvarter i Neapel (Italien), med ledningsfartyget USS *Mount Whitney*, och fyra AEGIS-utrustade jagare med missilförsvarskapacitet permanent baserade i Spanien. Marinkårens närvaro och basfaciliteter i Europa har förstärkts. Vidare har USA en viss specialförbandsförmåga i Europa och håller på att bygga upp ett kvalificerat fast missilförsvarssystem i bl. a. Polen och Rumänien.

De planerade förändringarna är störst avseende markstridskrafter. Sammanlagt kommer USA i slutet av 2017 att ha motsvarande en förstärkt division på plats i Europa. Detta innebär nästan en tredubbling av antalet manöverbataljoner sedan 2012-13. Därtill utökas förhandslagringen av marinkårsförband och möjligheten att sätta in luftlandsättningsstrupper från det kontinentala USA övas. Sammantaget

utgör detta i praktiken huvuddelarna av en armékår, med möjlighet att börja lösa uppgifter i östra Europa inom någon vecka. Den amerikanska förmågan att genomföra försvarsoperationer i svenskt närområde har därmed ökat markant sedan våren 2014.

Den viktigaste förklaringsfaktorn vad gäller ökningen av amerikansk militär kapacitet i Europa sedan 2014 torde vara den ryska aggressionen mot Ukraina och beredvilligheten att använda militärt våld vara den helt avgörande. Olika faktorer styr amerikansk militärt agerande i Europa, däribland inrikespolitik och allmän ekonomisk utveckling, men när allvarliga geopolitiska hot uppstår tar de överhanden.

En slutsats av detta är att den amerikanska säkerhetspolitiken gentemot Europa i dagsläget och i huvudsak styrs av den form av väpnad solidaritet som genomsyrat denna politik sedan andra världskrigets slut, om än på lägre nivåer än under det kalla kriget.

Nyckelord: USA; Europa, NATO, amerikansk militär nävaro, EUCOM, Barack Obama, Donald Trump, Ryssland, Ukraina, Krim

Summary

This study aims to analyse the overall military capabilities – especially with respect to operations in Northern Europe and the neighbourhood of Sweden – of the US armed forces in Europe today (i.e. 2016–17), and the changes in these capabilities that can be expected over the next four years. Analytically, it aims to identify the driving forces that explain the changing US military presence in Europe.

Today, the United States has a strategic headquarters (US EUCOM) and a total of about 63,000 military personnel permanently based in Europe. In terms of ground forces, two light brigades are permanently based on the continent and a heavy brigade rotates permanently in to Europe. The US Army in Europe (USAREUR) has large training facilities for land-based warfare at its disposal and has begun storing materiel and supplies for additional units.

In terms of air power, the US has more than 150 advanced fighter jets based in Europe, which is comparable to e.g. the Spanish Air Force. In addition, the US Air Force in Europe (USAFE) has tactical-strategic nuclear strike capabilities and substantial air refuelling resources.

In terms of sea power, the US 6th Fleet headquarters is based in Naples (Italy), as is the command ship *USS Mount Whitney*. Four US AEGIS destroyers with missile defence capabilities are permanently based in Spain. The Marine Corps presence and basic facilities in Europe have also been strengthened in the last few years. Furthermore, the US has some special forces capability in Europe and is building up advanced missile defence systems in Poland and Romania.

The planned changes to the US military presence in Europe concern primarily the ground forces. Altogether, by the end of 2017 the United States will have two permanently based light brigades, one permanently rotating heavy brigade from the continental United States, as well as prepositioned equipment in Europe for another two heavy brigades. Overall, this equals a reinforced division. There has been almost a tripling of heavy US manoeuvre battalions since 2012.

In addition, prepositioning of Marine Corps materiel in Europe is increasing. Furthermore, other Marine Corps units and airborne troops from the continental

United States can reinforce the military units in Europe. Taken together, all this represents the main elements of an army corps. Such a unit can handle most tasks in Eastern Europe within a week. Given the peacetime basing of most of the units involved, the US capabilities to carry out defence operations in the neighbourhood of Sweden have increased significantly since 2014.

The main explanation for the increase in the US military presence in Europe that has been implemented since 2014 is the Russian aggression against Ukraine. A tentative conclusion is, thus, that it is geopolitical threats, rather than domestic political factors or economic problems, which govern US the military presence abroad.

A conclusion that can be drawn from this is that the US security and defence policy toward Europe today mainly is governed by the kind of armed solidarity that has been the foundation of this policy since the end of the Second World War, although at lower levels of troops and armaments compared to the Cold War era.

Keywords: USA; Europe, NATO, US military presence, EUCOM, Barack Obama, Donald Trump, Russia, Ukraine, Crimea

Innehållsförteckning

1	Inledning	14
1.1	Syfte och metod	15
1.2	Metod och material	15
2	USA:s militära närvaro i Europa efter 2012	17
2.1	Varför baser och militär i Europa?	17
2.2	Förändringarna år 2012	21
2.3	Ökade resurser efter Rysslands aggression 2014	25
2.4	Kontinuerligt justerad amerikansk närvaro	28
2.5	Amerikansk militär ledning i Europa	32
2.5.1	Den globala amerikanska militära ledningsstrukturen	32
2.5.2	Det amerikanska Europakommandot (EUCOM)	35
2.6	Konsoliderad amerikansk basstruktur i Europa	37
2.7	NATO:s basering efter Wales och Warszawa	38
3	De amerikanska stridskrafterna i Europa	40
3.1	Amerikanska markstridskrafter i Europa	40
3.1.1	Ökad närvaro av amerikanska markförband	42
3.1.2	Ökad aktivitet med amerikanska markförband	44
3.1.3	Övergripande bedömning av markstridskrafter	44
3.2	Amerikanska flygstridskrafter i Europa	45
3.2.1	Mer närvaro och aktivitet i luften	47
3.2.2	Övergripande bedömning av lutstridskrafterna	48
3.3	Amerikanska sjöstridskrafter i Europa	49
3.3.1	Amerikanska flottan	49
3.3.2	Amerikanska marinkåren	50
3.3.3	Övergripande bedömning av marinstridskrafter	50
3.4	Övriga amerikanska förmågor i Europa	51
3.4.1	Amerikanska specialförband i Europa	51
3.4.2	Övergripande bedömning av specialstyrkorna	52
3.4.3	Missilförsvarssystemet	53

3.4.4	Övrig amerikansk närvaro i Baltikum	53
4	USA:s militära förmåga i Europa efter 2016	55
4.1	Status och utveckling av den militära närvaron	55
4.2	En ökad förmåga i södra Östersjön	64
5	Slutsatser	66
5.1	USA:s övergripande militära förmågor i Europa 2016	66
5.2	Planerade förändringar av USA:s militära förmåga fram till 2020	67
5.3	Vilka drivkrafter förklarar den förändrade amerikanska militära närvaron i Europa?.....	68
6	Referenser	70

Förord

Den amerikanska militära närvaron i Europa har allt sedan det andra världskrigets slut 1945 utgjort ett grundläggande element i den europeiska säkerhetspolitiken, som garant för den transatlantiska länken. Särskilt har detta gällt försvarsalliansen NATO och solidariteten mellan dess medlemsländer, men på senare tid har även länder som Sverige och Finland allt mer börjat understryka behovet av en stabil amerikansk närvaro på den europeiska kontinenten. Detta har fått ökad aktualitet efter den ryska aggressionen mot Ukraina 2014 och dess därefter följande illegala annektering av Krim-halvön.

Samtidigt har USA:s militära närvaro i Europa varit under konstant förändring sedan det kalla krigets slut. Så sent som 2012 beslutade den dåvarande Obamaadministrationen om betydande nedskärningar av de amerikanska arméstridskrafternas förmåga i Europa. Bara ett par år senare reverserades flera av dessa beslut och vi ser nu en tydligt ökad amerikansk förmåga i Europa, inte minst vad gäller markstridskrafter.

Föreliggande studie är framtagen inom ramen för projektet Nordisk och transatlantisk säkerhet (NOTS) som finansieras av Försvarsdepartementet inom ramen för FORBE-anslaget (Forskning/analysstöd för regeringens behov). Studien analyserar i detalj de förändringar som de amerikanska stridskrafterna i Europa genomgått de senaste åren och skisserar deras utveckling fram till 2020.

Krister Pallin

Projektledare, NOTS-projektet

Förkortningar

ABCT	Airborne Brigade Combat Team
ABN	Airborne
ACUS	Atlantic Council of the United States
AEF	Air and Space Expeditionary Force
ADE	Armoured Division Equivalent
AFB	Airforce Base
(US)AFRICOM	(United States) Africa Command
AH	Attack Helicopter
AMC	Air Mobility Command
APS	Army Prepositioned Sets, Army Prepositioned Stocks
BALTDEFCOL	Baltic Defence College
BALTOPS	Baltic Operations
BAP	Baltic Air Policing
BCT	Brigade Combat Team
BENELUX	Belgien Nederländerna Luxemburg
BNP	Bruttonationalprodukt
BRAC	Base Realignment and Closure
BSRF	Black Sea Rotational Force
CAS	Close Air Support
CAV	Cavalry
CBO	Congressional Budget Office
CCDR	Combatant Commander
(US)CENTCOM	(United States) Central Command
CH	Cargo Helicopter
CSIS	Center for Strategic and International Studies
CHCS	Chairman of the Joint Chiefs of Staff
CAS	Close Air Support
COIN	Counter insurgency
CRS	Congressional Research Service

CV	Cargo Vertical
D-MA	Democrat, Montana
DEAD	Destruction of Enemy Air Defence
DEF	Division Equivalent Firepower
DOD	Department of Defense
D-MA	Democrat Massachusetts
EAS	European Activity Set
EFP	Enhanced Forward Presence
EPAA	European Phased Adaptive Approach
ERF	European Rotational Force
ERI	European Reassurance Initiative
EU27	EU:s 27 medlemsstater
(US) EUCOM	(United States) European Command
FAS	Federation of American Scientists
Ft.	Fort
FY	Fiscal Year
GAO	Government Accountability Office
GRF	Global Response Force
HQ	Headquarters
ID	Infantry Division
IISS	International Institute for Strategic Studies
INF	Intermediate-Range Nuclear Forces (Treaty)
ISAF	International Security Assistance Force
JFC	Joint Forces Command
JMTC	U.S. Army Joint Multinational Training Command
JMTG-U	Joint multinational Training Group Ukraine
KC	Tanker Cargo
MARFOREUR	US Marine Forces Europe
MAGTAF	Marine Air and Ground Task Force
MEB	Marine Expeditionary Brigade
MEU	Marine Expeditionary Unit
MCPP-N	Marine Corps Prepositioning Program Norway

MoD	Ministry of Defence
MUNSS	Munitions Support Squadron
NALMEB	Norway Air-Landed Marine Expeditionary Brigade
NATO	North Atlantic Treaty Organisation
NCA	National Command Authorities
NFIU	NATO Force Integration Units
NG	National Guard
(US)NORTHCOM	(United States) Northern Command
NRF	NATO Response Force
NSHQ	NATO Special Operations Headquarters
OEF	Operation Enduring Freedom
OIF	Operation Iraqi Freedom
(US)PACOM	(United States) Pacific Command
PF	Permanent Forces
QDR	Quadrennial Defence Review
R-TX	Republican, Texas
RAF	Regionally Allocated Forces
RAP	Readiness Action Plan
RQ	Reconnaissance Unmanned Aerial System,
SACEUR	Supreme Allied Command Europe
SEAD	Suppression of Enemy Air Defence
SEAL	Sea Air and Land
SDB	Small Diameter Bombs
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe
(US)SOCOM	(United States) Special Operations Command
SOG	Special Operations Group
(US)STRATCOM	(United States) Strategic Command
TPFDD	Time Phased Force Deployment Data
(US)TRANSCOM	(United States) Transportation Command
UH	Utility Helicopter
US	United States
USAFE	US Airforce Europe

USAREUR	US Army Europe
USMC	US Marine Corps
USNAVEUR	US Naval Forces Europe
VJTF	Very High Readiness Joint Task Force

1 Inledning

Den amerikanska militära närvaron i Europa har under decennier varit en av de viktigaste faktorerna inom den europeiska säkerhetspolitiken, både som symbol för den s.k. transatlantiska länken och som militär förmåga vad gäller försvaret av Europa.

Förändringar i denna närvaro, som efter stora neddragningar i början av 1990-talet höll sig relativt konstant i många år, väcker därför alltid uppmärksamhet. Det har under lång tid också funnits en debatt, både i USA och i Europa, om i vilken grad USA:s militära kapacitet i Europa är nödvändig, önskvärd eller problematisk. Såväl amerikanska som europeiska inrikespolitiska aktörer har haft vitt skilda uppfattningar om detta, något som accentuerats påtagligt när relationerna mellan USA och delar av Europa av andra skäl – t.ex. Irakkriget 2003 – varit ansträngda.

I många europeiska länder finns det idag, särskilt efter den ryska aggressionen mot Ukraina från 2014 och framåt, en konsensus avseende önskvärdheten av en bibehållen eller stärkt amerikansk militär närvaro. Den ryska illegala annekteringen av Krim har blivit en drivkraft för den amerikanska närvaron på kontinenten, trots att varken NATO eller USA har försvarsförpliktelser gentemot Ukraina.

Samtidigt har debatten inför det amerikanska presidentvalet 2016, särskilt den vinnande kandidaten Donald Trumps retorik, omfattat ett ifrågasättande av inte bara den militära närvaron som sådan utan också av det amerikanska allianssystemet i stort. Denna studie diskuterar också dessa förändrade impulser i det säkerhetspolitiska klimatet, men tyngdpunkten ligger på två andra områden. Dels beskrivs den amerikanska militära närvaron som den ser ut idag, efter de nedskärningar som beslutades om 2012, och dels analyseras de beslut som tagits men ännu inte helt implementerats från 2014 och framåt. Avslutningsvis genomförs en analys av USA:s militära Europastrategi och militära dispositioner i Europa inför den närmaste framtiden.

1.1 Syfte och metod

FOI har tidigare analyserat status och förändringar avseende den amerikanska militära närvaron i Europa.¹ De senaste substantiella förändringarna beslutades 2012 och genomfördes i huvudsak under de tre åren därefter. En övergripande slutsats avseende 2012 års beslut var att den amerikanska militära neddragningen var begränsad – runt eller mindre än 10 % minskning av permanenta förband jämfört med läget före 2012. Samtidigt var ett flertal parametrar ännu osäkra vad gäller den fortsatta amerikanska militära närvaron i Europa.

Efter Krim 2014 har ytterligare förändringar annonserats, varav vissa redan har genomförts och andra fortfarande inte är beslutade och finansierade. Överlag innebär de redan beslutade åtgärderna att mycket av 2012 års neddragningar reverseras, och att nya resurser tillförs. Samtidigt föreligger osäkerheter, inte minst av inrikespolitiskt slag givet utgången av presidentvalet 2016, avseende hur ännu inte beslutade förslag kommer att hanteras.

Denna rapport söker svara på följande frågor:

- 1) Vilka övergripande militära förmågor – främst med avseende på insatser i norra Europa och svenskt närområde – har USA tillgängliga i Europa idag, d.v.s. 2016?
- 2) Vilka förändringar avseende dessa förmågor planeras under de närmaste fyra åren, d.v.s. t o m 2020?
- 3) Vilka är de främsta drivkrafterna bakom den kontinuerligt förändrade amerikanska militära närvaron i Europa?

1.2 Metod och material

Beskrivningen av den politiska kontexten är inriktad på de drivkrafter och andra faktorer, bakom det militära amerikanska engagemanget i Europa, som varit framträdande i debatt och officiell retorik. Utgångspunkten i analysen av militär för-

¹ Se bl. a. Lindvall & Winnerstig (2012) och Rossbach (2014).

måga är amerikansk nationell kapacitet i Europa. Den visar på vilka militära förmågor USA har tillgängliga i Europa,² m.a.o. den amerikanska delen av regionens militära balans.³

Därmed ligger fokus på kvantifierbara faktorer och direkta konsekvenser av hur de utvecklas, t.ex. förband och vapensystem samt vilka komponenter som finns för att kunna genomföra samordnad strid (*combined arms warfare*) och gemensamma operationer (*joint operations*).⁴ Fördelen med denna ansats är att förmågan på en övergripande nivå kan relateras över tid och sättas i relation till andra aktörers motsvarande förmåga, och därmed visa på trender. En begränsning är att ansatsen inte, som i operativ värdering, gör en gradering av i vilken mån förbanden klarar att lösa förväntade uppgifter. Därtill svarar denna analys inte, som i krigsspel, på förmåga att klara en specifik uppgift i en given situation, t.ex. enligt en plan mot en utpekad motståndare. Det som analyseras är amerikansk tillgänglighet av militär förmåga i generell och övergripande mening.

Källorna till denna rapport utgörs av tidigare forskning, öppna källor och ett antal intervjuer som genomförts under år 2012-2016 vid bl.a. Fort Benning, USA, *US European Command* i Stuttgart, Tyskland, *US Army Europe HQ* i Wiesbaden, Tyskland, samt Washington, DC. De aktuella intervjuerna genomfördes med få undantag under *background conditions*, d.v.s. utan individuell attribuering i texten nedan.

² Ansatsen är densamma som i RAND-studien Tellis et al. (2000). I denna görs skillnad på *military power* som *resource* respektive *outcome*, s134. Studien använder sig av den första av de två huvudvariablerna *technology* respektive *integrative capacity*, ibid. s150f.

³ Att värdera styrkor på en övergripande nivå har varit ett viktigt perspektiv i strategiska studier, t.ex. i relation till rustningskontrollfrågor. Exempel på detta återfinns i CBO (1988) och debatten i *International Security*, se Mearsheimer (1989a/b). För en jämförelse mellan synen i väst och i öst se Lider (1980).

⁴ Av de faktorer som på taktisk nivå används för att beskriva en militär motståndares styrkor, *order-of-battle*, är fyra av särskilt stort intresse: *disposition* (förbandsnamn, uppgift, lednings- och lydadsförhållanden samt geografisk position), *composition* (antal och typ av förband), *tactics* (doktrinär ansats som styr krigföringen), *strength* (numerär av personal, vapen och annan utrustning). Se t.ex. Coates et al (1976).

2 USA:s militära närvaro i Europa efter 2012

2.1 Varför baser och militär i Europa?

Ända sedan andra världskrigets slut har USA haft militär personal stationerad i Europa, framför allt i de stater som förlorade kriget, dvs. främst Tyskland och Italien.⁵ Under 1950-talet, när det kalla kriget börjat på allvar, stationerades över 400 000 amerikanska soldater på kontinenten. Denna siffra sjönk till 265 000 under 1970-talet – främst på grund av Vietnamkriget och amerikanska ekonomiska problem – för att sedan stiga till över 340 000 under det s. k. andra kalla kriget under första hälften av 1980-talet. Efter det kalla krigets slut och Sovjetunionens sammanbrott minskades antalet soldater till omkring 100 000, en siffra som låg still under flera år. Idag har siffran sjunkit igen, till ca 63 000 soldater.⁶ Detta är fortsatt en stor truppstyrka relativt alla övriga amerikanska permanenta baseringar utomlands.

Det finns ett antal skäl till att USA fortfarande, mer än tjugo år efter det kalla krigets slut, har baser och militär personal permanent baserade i Europa. I debatten brukar de följande nämnas som de viktigaste:

(1) Amerikanska militär närvaro ses som ett konkret bevis på USA:s engagemang visavi Europa, USA:s vilja att se ett starkt NATO samt USA:s förmåga till avskräckning av eventuella aktörer med fientliga intentioner mot Europa. Amerikanska styrkor i Europa symboliserar politisk och militär solidaritet med Europa; om USA har trupp och infrastruktur på kontinenten som direkt berörs om Europa blir attackerat ”garanterar” detta amerikansk inblandning i konflikten. Detta är ett real- och geopolitiskt argument, men det finns också en ekonomisk dimension: EU27 står för närmare en tredjedel av den globala ekonomin. Eftersom amerikansk militär närvaro i Europa bidrar till att Europa är säkert, inverkar detta positivt på den ekonomiska utvecklingen i Europa och därmed på den stora transatlantiska

⁵ Följande avsnitt bygger bl.a. på uppgifter från QDR (2010), Miles (2012d), Deni (2012), och Budihis (2012).

⁶ Detta avser permanent stationerade. Den totala nivån i varje givet tillfälle torde oftast vara högre, p.g.a. det alltid finns annan amerikansk trupp i Europa. Enligt ställföreträdande chefen för EUCOM fanns det knappt 70 000 militärer i Europa i början av 2017. Se EUCOM 2017.

handeln och övriga ekonomiska relationer.⁷ Därtill finns det ett stort ekonomiskt utbyte och korsvis ägande av tillgångar över Atlanten. I Europa bor det över 1 000 000 amerikanska medborgare.

(2) Amerikansk trupp baserad i Europa främjar interoperabilitet och bidrar till uppbyggandet av partnerländers kapacitet. Att USA och Europa kan öva tillsammans ökar möjligheterna till att dela bördan av försvarsansträngningarna (det som brukar kallas *burden sharing* inom NATO), vilket ligger i USA:s intresse eftersom de amerikanska kostnaderna då blir lägre.⁸ Om permanent basering skulle ersättas av en amerikansk rotationsnärvaro i Europa kan det uppstå frågetecken kring interoperabilitet som är nödvändig för att kunna strida sida vid sida. Roterande enheter riskerar att inte få samma kontakt, förtroende, tillit och samverkan som permanent stationerade trupper kan uppnå.

(3) Baser och militär närvaro i Europa medför vidare att USA:s ”försvarslinje” ligger långt hemifrån. USA slipper utkämpa krig på den egna kontinenten: “We fight our wars overseas so we don’t have to fight them on our own shores”.⁹ Detta gäller i princip främst krig utanför Europa, men också krig eller konflikter där USA:s allierade i Europa blir inblandade.

(4) Europa med baser är militärstrategiskt viktigt för amerikanska möjligheter att möta hot i Eurasien och Mellanöstern.¹⁰ Europa är en form av ”fyrvägskorsning” till Mellanöstern, västra Asien, norra Afrika, östra Medelhavet etc.¹¹ AFRICOM har inga egna militära förband eller ledningsresurser, utöver den egna strategiska staben – alla övriga resurser kommer från EUCOM. Mycket av förbanden, underhåll, logistik och avancerad sjukvård för de amerikanska förbanden i Afghanistan har varit kopplat till baserna i Europa. Om man inte i förväg har utplacerade styrkor och utrustning i Europa finns det en uppenbar risk att trupperörligheten minskar och kostnaderna kan bli betydligt högre, vilket i sin tur skulle öka riskerna för soldaterna. Särskilt viktiga i detta sammanhang är flygbaserna.¹² Amerikanska baser i Europa är också viktiga, exempelvis när det gäller att få hem materiel etc. från t.ex. Afghanistan.¹³

⁷ Budihas (2012).

⁸ Se t. ex. Miles (2012d), Deni (2012).

⁹ Charles W Martoglio citerad i Miles (2012d).

¹⁰ Se t. ex. Coffey (2012a).

¹¹ Miles (2012d).

¹² GAO (2001).

¹³ Marshall Jr. (2012).

(5) Många av de europeiska allierade vill se en amerikansk militär närvaro. Denna närvaro är sammanlänkad med den övergripande utrikespolitiska relationen med landet i fråga.¹⁴ Givetvis finns här också ett avskräckningsmoment även mot traditionella hot, t.ex. en framväxande rysk revanschism. Med direkt tillgängliga amerikanska styrkor ökar både NATO:s och USA:s avskräckningsförmåga vad gäller territoriella hot mot NATO-medlemmar.

(6) Flera rapporter har visat att nedläggningar av amerikanska baser i Europa inte sparar in så mycket pengar.¹⁵ Samtidigt visar andra beräkningar att stationering i Europa är populärt, inte minst bland anhängarna, varför stationering av amerikansk trupp i Europa också blir mer kostsam: runt 35 000 amerikanska soldater från US Army är idag stationerade i Europa och enbart med dessa följer omkring 100 000 anhängare och civilanställda amerikanska medborgare.

(7) Avtal om militär tillgång till områden med länder utanför NATO är dessutom mindre "tillförlitliga" än egna baser. Därtill anses demokratiska stater Europa som mer tillförlitliga än baser i angränsande världsdelar. När baser väl stängts ner kan det dessutom vara svårt att återuppta dem igen, inte minst avseende kostnadsaspekter och politiska svårigheter.¹⁶

(8) En neddragning i Europa skulle inverka negativt även på USA:s andra allianser i världen. Om USA inte uppfattas ta åtagandena i Atlantpakten på allvar kan även andra amerikanska allianser, t.ex. de med Japan och Australien, drabbas av trovärdighetsproblem. Dessutom finns det inga områden i andra viktiga delar av världen vilka skulle kunna utgöra baseringsområde för en motsvarande mängd amerikanska soldater. Trenden i de övriga länder där USA har stora baser (främst Sydkorea och Japan) är att antalet baserade truppstyrkor minskar, och att öka mängden amerikansk trupp i dessa länder torde vara politiskt omöjligt om inget dramatiskt och oförutsett inträffar.¹⁷

(9) USA:s militära närvaro i Europa motverkar en "kapprustning" som annars skulle ha kunnat bli följden, om USA inte funnits på plats. USA:s militära skydd av sina europeiska allierade avhåller dessa länder från att rusta mot varandra.¹⁸

¹⁴ Se t. ex. Michta (2012).

¹⁵ Se t. ex. Coffey (2012b).

¹⁶ Davis et al. (2012), s. 31.

¹⁷ Se Lindvall & Winnerstig (2012), s. 4ff.

¹⁸ Holmström (2010).

Samtidigt har det under lång tid förelegat en uppfattning i vissa amerikanska läger om att USA borde dra tillbaka sina trupper i Europa helt eller till delar. Argumentationen har i huvudsak baserats på å ena sidan geopolitiska och å den andra ekonomiska skäl.

Den första argumentationslinjen har pekat på den förändrade säkerhetspolitiska omgivningen, som den uppfattades för några år sedan: kalla krigserans slut, avskrivningen av Ryssland som ett militärt hot och det faktum att de flesta europeiska länder torde vara säkerhetsproducenter snarare än säkerhetskonsumenter.¹⁹ Den under den dåvarande presidenten Dimitri Medvedev (2008-2012) goda relationen mellan USA och Ryssland – inklusive den s.k. *reset*-politik som 2009 introducerades av den nya amerikanska administrationen under president Barack Obama – bidrog starkt till denna uppfattning.²⁰

Den andra linjen utgörs av uppfattningar, inte sällan uttryckta i den amerikanska kongressen, om att det är fel av USA att ”subventionera” Europas försvar. Flera kongressledamöter har länge argumenterat för att USA bör dra sina trupper ur Europa för att på så sätt tvinga fram militära satsningar av européerna själva.²¹ Reaktionerna från den amerikanska kongressen på de av Obamaadministrationen aviserade neddragningarna 2012 blev försiktigt positiva, men analytiker framhöll samtidigt att ett politiskt intresse av att skydda amerikanska baser och anläggningar kan leda till krav på ytterligare minskningar av de amerikanska styrkorna i Europa.²²

I den övriga amerikanska säkerhetspolitiska debatten finns det också, som nämnades ovan, ett relativt stort antal aktörer som hävdar att USA skulle tjäna på att i allt väsentligt dra sig ur Europa. Denna argumentationslinje har också viss förankring bland ett antal amerikanska politiker. I en uppmärksam rapport från 2010 skriven på uppdrag av bl.a. kongressledamöterna Barney Frank (D-MA) och Ron Paul (R-TX), från vänsterkanten respektive den libertarianska högern i amerikansk politik, rekommenderades att USA:s militära engagemang i Europa skulle minska till högst 35 000 soldater men ökas till 65 000 i Asien.²³ Denna argumentationslinje

¹⁹ U.S. Department of Defense (2012b).

²⁰ Se Carlsson & Winnerstig (2016).

²¹ Deni (2012). Deni visade dock i sin genomgång att Europa har skurit ned i sina försvarssatsningar i samma takt som USA har gjort neddragningar i sin militära närvaro i Europa och menade därför att få saker talar för att detta samband skulle försvinna nu.

²² Durkee (2012), s.41.

²³ Conetta et al. (2010).

får ibland betydande stöd i den ofta inflytelserika amerikanska akademiska debatten om USA:s utrikespolitik.²⁴ Den republikanske senatoren Rand Paul från Kentucky, tillika Ron Pauls son, sitter för närvarande i senatens inflytelserika utrikesutskott och driver där frågor som i hög grad är influerade av sin fars prioriteringar.

Mycket av den retorik avseende Europa och NATO som framfördes av den segrande presidentkandidaten i valet 2016, Donald Trump, byggde på denna argumentationslinje.²⁵ Det kan samtidigt noteras att Trump i sitt försvarspolitiska tal i september 2016 inte gjorde någon omviktning avseende amerikanskt engagemang mellan olika världsdelar – fokus låg på att återuppbygga den amerikanska försvarsmakten, att starkare kräva att alla NATO-medlemmar betalar 2% av sin BNP till försvaret, samt att låta allierade globalt ta ett större ekonomiskt ansvar för amerikansk militär närvaro utanför USA.²⁶

President George W Bush och försvarsminister Donald Rumsfeld planerade för en neddragning av de amerikanska styrkorna i Europa redan 2004–2006. Beslutet implementerades dock inte, främst på grund av behoven av understöd till de pågående operationerna i Irak och Afghanistan, men också för att flera högt uppsatta amerikanska militärer var kritiska till beslutet.

2.2 Förändringarna år 2012

I Obamaadministrationens första *Quadrennial Defence Review* 2010 – det övergripande strategidokument som inriktar det amerikanska försvaret – förklarade Obama att den av Bushadministrationen planerade neddragningen av USA:s militära närvaro i Europa inte skulle genomföras. I april 2011 meddelade Obama att tre BCT skulle bli kvar i Europa. I januari 2012 återkom Obamaadministrationen emellertid till det ursprungliga Bush-Rumsfeldt-förslaget om att två BCT skulle tas hem från Europa. USA:s ekonomiska problem var välkända, och utgjorde den direkta orsaken till neddragningarna. Samtidigt var beslutet kontroversiellt; i valkampanjen 2012 menade centrala utrikespolitiska rådgivare till presidentkandidaten Mitt Romney att en Romney-administration skulle riva upp beslutet om att dra

²⁴ Se t. ex. Gholz et al. (1997) respektive Brooks et al. (2012/2013).

²⁵ Se t ex Rucker & Costa (2016).

²⁶ Trump (2016).

bort två BCT från Europa, främst därför att detta sände fel signaler till president Vladimir Putins Ryssland.

I februari 2012 tillkännagav det amerikanska försvarsdepartementet att USA planerade att göra vissa förändringar avseende den framtida amerikanska militära närvaron i Europa.²⁷ Budskapet, som snabbt blev mycket omdebatterat, var i korthet att USA kvarstannar som militär aktör i Europa men genomför neddragningar av delar av den befintliga truppstyrkan på kontinenten samtidigt som nya förband tillförs. Det politiska motivet till förändringarna var dels en förändrad hotbild i Europa, dels en ombalansering mot Asien (initialt betecknad som *the pivot to Asia*) och dels en fråga om ekonomiska prioriteringar i efterföljden av 2008 års finanskris.

De förändringar av den amerikanska närvaron i Europa som beslutades 2012 omfattade i korthet följande.²⁸

Beslutade och implementerade neddragningar:

- Två av det amerikanska Europakommandots (US EUCOM) fyra *Brigade Combat Teams* (BCT) drogs hem till USA och lades ned. Dessa omfattade då alla kvarvarande tunga stridsvagnar i Europa.
- *V. Corps Headquarters*, ett armékårshögkvarter, i Wiesbaden (Tyskland) drogs hem till USA och lades ned.
- *US Airforce Europe (USAFE) 81st Fighter Squadron* (med attackflygplanet A-10) vid Spangdahlem Air Base (Tyskland) lades ned.
- *603d Air Control Squadron* på Aviano Air Base (Italien) lades ned.
- Antalet amerikanska militärbaser inom EUCOM:s ansvarsområde minskade till total 21 (varav armén [USAREUR] 12, flygvapnet [USAFE] 6 och flottan [USNAVEUR] 3).

²⁷ Parrish (2012).

²⁸ Miles (2012b).

Beslutade och implementerade samgrupperingar och förstärkningar:

- 173rd Airborne Brigade Combat Team (173. ABCT) samgrupperades till Vicenza (Italien).
- Högkvarteret för *US Army Europe* (USAREUR) flyttades från Heidelberg till Wiesbaden (Tyskland).
- En USA-baserad tung brigad beslutades att allokeras till EUCOM för att stödja NATO:s snabbinsatsstyrkor (NRF) och vara redo att sättas in i Östeuropa, Baltikum eller var helst ett behov skulle uppstå.
- Fler specialförband stationerades i Tyskland.
- Nya hybridflygplan av typ V-22 baserades i Europa för att stödja särskilda insatser, särskilt avseende specialförband.
- Ett markbaserat radarsystem beslöts byggas upp i Turkiet.
- Fyra jagare utrustade för missilförsvar grupperades i Rota, Spanien, och allokeras permanent till *US Navy Europe* (USNAVEUR).
- En flygenhet sätts upp i Polen för att stödja F16- och C130-enheter och främja interoperabilitet med det polska flygvapnet.

Förre försvarsministern Robert Gates återkom ofta i sin dialog med europeiska företrädare med rättfram uppmaning om behovet av *burden sharing*.²⁹ I sitt sista större tal som amerikansk försvarsminister pekade han på risken för att framtida amerikanska beslutsfattare – med tanke på de mycket begränsade europeiska försvarssatsningarna – skulle göra bedömningen att amerikanskt stöd till Europa inte var värt kostnaderna.³⁰

Valet av Donald Trump som ny amerikansk president 2016 kan emellertid antas, som nämnts ovan, innebära att denna linje kan få ett starkare politiskt stöd än vad som tidigare varit fallet. Hur den ofta tämligen motsägelsefulla retorik som fördes fram av Trump i valkampanjen ska implementeras i praktisk politik återstår dock att se. Det kan dock noteras att Trump inte uttalat några planer på att minska den

²⁹ Kitfield (2012).

³⁰ Se Gates (2011).

amerikanska militära närvaron i Europa eller att reversera Obama-administrationens beslut på området efter 2014.

Inför den planerade ominriktningen 2012 genomförde USA dock konsultationer med sina närmaste allierade. Reaktionerna bland de europeiska allierade blev balanserade.³¹ Den tyske försvarsministern Thomas de Maizière gav tidigt uttryck för en förståelse för det amerikanska beslutet, och berömde försvarsminister Leon Panetta som han menade varit transparent i frågan.³²

I säkerhetspolitiska kretsar blev den aviserade amerikanska neddragningen kritiserad för att vara driven av besparingsskäl och inte ta hänsyn till den strategiska situationen.³³ Det har i sammanhanget hävdats att Europa inte kan ta ansvar för sin egen säkerhet eftersom de europeiska länderna tenderar att förespråka icke-militära lösningar på militära hot. Europas försvarssatsningar har dessutom minskat i takt med att USA har dragit ned sin militära närvaro i Europa.³⁴

Sammantaget kan det dock hävdas att det förelåg en viss diskrepans mellan den amerikanska politiska retoriken – även från Obama-administrationen – och de faktiska åtgärder som planerades vidtas. När det gäller frågan om amerikansk militär närvaro var t. ex. inte neddragningen större än ca 10% - snarast mindre i praktiken - samtidigt som även de högsta företrädarna för administrationen framställer denna neddragning som mycket dramatisk. Den följs inte heller av någon större ”ombalansering” av en motsvarande mängd militär trupp till Asien. En förklaring till detta som ibland angavs vid denna tid i Washington var att administrationen har ett inrikespolitiskt syfte med retoriken; kongressen ville höra att USA drar ner på närvaron i just Europa, om inte annat så för att få de europeiska länderna att satsa mera på sin egen försvarsförmåga.³⁵ Därför kunde den starka retoriska betoningen på minskad närvaro i Europa under Obama-administrationen ha haft företrädesvis retoriska syften både inrikespolitiskt och gentemot europeiska allierade.

³¹ Se Marshall Jr (2012) och Garamone (2012).

³² Parrish, Karen (2012).

³³ ACUS (2012) s. 21.

³⁴ Deni (2012).

³⁵ Intervju, Johns Hopkins University, Washington DC, 7/11 2012.

2.3 Ökade resurser efter Rysslands aggression 2014

USA har sedan hösten år 2014 inrättat en budgetpost för att öka de militära ansträngningarna i Europa, inom det politiska initiativet *European Reassurance Initiative* (ERI). Bakgrunden är främst Rysslands alltmer hotfulla politik, manifesterat genom annektering av Krim 2014 och påföljande aggression i Ukraina, men också NATOs process efter toppmötena Wales 2014 och Warsawa 2016 med överenskommelser om allierade motåtgärder. De nuvarande amerikanska planerna kan komma att justeras eller ändras utifrån tillkommande amerikanska behov och förutsättningar respektive utifrån de NATO-allierades överenskommelser, t.ex. om förstärkt framskjuten närvaro (*Enhanced Forward Presence*, EFP).

President Obama äskade en knapp miljard dollar i tilläggsbudget för ERI budgetåret 2015 (FY15), vilket med justeringar också antogs av kongressen. Eftersom den amerikanska statens budgetår FY15 började 1 oktober 2014, så kunde EUCOM genom förhandsbesked om mer pengar öka sina ansträngningar redan våren 2015. Av totalsumman \$985 miljoner avsattes \$635 miljoner för ökad närvaro, övningar, infrastrukturinvesteringar, förhandslagring och förstärkning av partners förmåga. Exempelvis gick \$25 miljoner till den estniska flygbasen Ämari, en av sju flygfält som fick resurser för att byggas ut eller förstärkas. Militära byggnadsarbeten fick \$175 miljoner och lika mycket gick in i en ettårig fond för kapacitetsbyggande i Estland, Lettland, Litauen och Ukraina. Minst \$75 miljoner av dessa avsattes till Ukraina. De \$925 miljoner i FY15 täckte in uppkomna kostnader 2014 och gav möjlighet till nya satsningar 2015. Motsvarande summa på årsbasis, knappt \$790 miljoner, gick in i FY16.³⁶

Inför budgetåret 2017, som inleddes den 1 oktober i 2016, föreslog DOD en ökning av anslaget för ERI till 3,4 miljarder dollar, en fyrdubbling av anslaget - se vidare tabell 1 nedan. Den utökade ekonomin skall medge att avdela ytterligare en brigad från det kontinentala USA till östra Europa med 3000-5000 soldater på rotationsbasis samt utrustning för förhandslagring av en brigad till. Åtgärden skall vara ett svar på den ryska upprustningen och ge amerikansk handlingsfrihet i den fortsatta långsiktiga försvarsplaneringen.

³⁶ DOD (2016).

Tabell 1: Resursallokering avseende *European Reassurance Initiative*³⁷

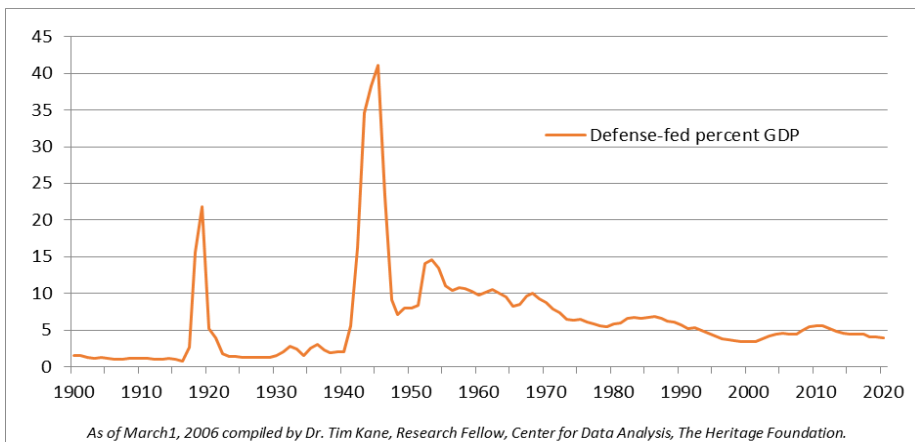
<i>(Dollars in Millions)</i>	FY 2015	FY 2016	FY 2017
<u>Category</u>	<u>Enacted</u>	<u>Enacted</u>	<u>Request</u>
Increased Presence	423,1	471,4	1 049,8
Additional Bilateral and Multilateral Exercises	40,6	108,4	163,1
Enhanced Prepositioning	136,1	57,8	1 903,9
Improved Infrastructure	196,5	89,1	217,4
Building Partnership Capacity	13,7	62,6	85,5
ERI Transfer Fund	175,0	--	--
Total:	985,0	789,3	3 419,7

Avseende de amerikanska budgettrenderna i stort, avsätter USA historiskt sett numera inte en stor andel av nationalinkomsterna till försvaret. I relation till de senaste hundra årens tider av krig, som första och andra världskriget samt Korea- och Vietnamkrigen, ligger den senaste krigsperioden relativt lågt. Se vidare figur 1 nedan. Hur detta utvecklas framåt och hur det påverkar den amerikanska militära närvaron i Europa beror på många faktorer. Inom NATO har en återkommande debatt varit ojämlikheten mellan medlemmarnas försvarssatsningar, s.k. burden-sharing, där USA legat högt både i procent av BNP och i total budget. Amerikanska regeringsföreträdare brukar återkommande ta upp problemet att européerna

³⁷ DOD (2016), s 1.

satsar för lite på försvaret. Temat är också, som nämnts ovan, viktigt i den inrikespolitiska debatten i USA. Trenden med minskande budgetar inom den europeiska delen av alliansen ser dock ut att ha brutits. Skillnaderna i satsningar kan förväntas fortsätta och därmed även fortsatt vara del av debatten, såväl mellan allierade som i amerikansk inrikespolitik.

Figur 1: Bedömning av amerikanska försvarsutgifter som andel av BNP år 1900 till 2020

En annan inrikesfråga på kort sikt är risken att kongressen inte kommer överens om att hålla budgeten i linje med begränsningarna i *Budget Control Act*. Det kan göra att medelstillelningen till det amerikanska försvaret automatiskt stoppas, genom den s.k. *sequestration*-processen. Ett sådant utfall väntas inte för FY16, men är en farhåga inför FY17.³⁸ De negativa effekter som en sådan utveckling skulle kunna få på det amerikanska försvaret har varit ett återkommande tema vid kongressförhör med befattningshavare inom det amerikanska försvaret. De senare lyfter fram dels den indirekta effekten av att behöva planera under osäkerhet, och dels de direkta konsekvenserna av uteblivna medel. Exempel på det senare är ofta utbildning, certifiering och beredskap för förband, d.v.s. relativt lättillgängliga medel som inte är uppbundna i kontrakt etc.

En annan inrikesfråga är om nästa presidentadministration kommer söka fullfölja den nuvarande regeringens ambition att få ned eller helt undvika kris- och krigs-

³⁸ CBO (2015).

relaterade tilläggsbudgetar. Med tilläggsbudgetar kan medel via en kortare beredningsprocess snabbare avsättas för uppkomna och specifika behov, såvida kongressen är positivt inställd. De ökade militära insatserna sedan terrordåden i september 2001 har i stora delar finansierats på det viset, men att gå utanför den normala budgeten innebär också problem. Sådana anslag ger en extra möjlighet och ett förenklat förfarande, i relation till ordinarie budgetprocess, för kongressledamöter att lägga in poster som inte administrationen vill ha. Därtill blir det stora finansiella osäkerheter för de förband och organisationsenheter som tilldelas medel, då det rör sig om skräddarsydda engångsbelopp för en begränsad tid, ofta ett år i taget.

Inom de betydligt större budgetanslagen till insatserna i Afghanistan och Irak har operationskostnader var de största posterna, men anslagen har även innefattat kapacitetsbyggnad. ERI har hittills finansierats som tilläggsbudgetar och inom ramen för budgeten för FY17 utgör en stor andel engångsbelopp för att finansiera förhandslagrad materiel och bygga eller iståndsätta förråd. Kostnaderna för att sedan vidmakthålla dessa förväntas vara betydligt lägre. Därmed kan budgeten för ERI förväntas minska efter FY17, om inte planerna ändras, eller möjligen kan budgetposten helt försvinna. Det senare utifrån att de amerikanska ambitionerna i Europa helt inkorporeras i grundbudgeten.

När det gäller EUCOM:s egen budget, på ca \$1,2 miljarder, så finansierar den i huvudsak amerikanska staber och motsvarande i Europa. Detta innefattar såväl EUCOM:s egen stab, som amerikansk närvaro i NATOs ledningsstruktur och t.ex. USA:s underrättelsecenter i Storbritannien. Det finns en process med målsättning att dra ned på ledningskostnader inom EUCOM, liksom för alla andra strategiska kommandon, men den ökande verksamheten i Europa och det faktum att chefen för EUCOM f.n. har den minsta staben av alla de amerikanska strategiska kommandona talar emot detta. En faktor är huruvida NATO kommer i fokus för den utökade amerikanska aktiviteten. Möjligen kan en större beredvillighet i alliansen att ansvara för motåtgärderna visavi Ryssland minska EUCOM:s arbetsbelastning.

2.4 Kontinuerligt justerad amerikansk närvaro

USA har under många år haft olika program som strävat efter att rationalisera och reducera den permanenta militära närvaron hos allierade, bland annat i Europa. En stor översyn initierades bl. a. under försvarsminister Rumsfeld, där alla regionala

strategiska kommandon gavs i uppgift se över sina operationsplaner med ambitionen att kraftigt reducera numerären, d.v.s. storleken på styrkorna, genom att utnyttja moderna förbands bättre eldkraft och ny teknik. En bärande tanke var också att mer av närvaron i olika delar av världen skulle bygga på inroterande förband, som har sina ordinarie baser i det kontinentala USA. Därmed skulle det bli färre permanent stationerade förband i utlandet, vilket i sin tur skulle minska kostnader för medföljande familjemedlemmar etc. Förbanden som roteras in skulle skraddarsys efter de behov som amerikanska intressen hade i den givna situationen, t.ex. avskräckning, återförsäkran och kapacitetsbyggande.

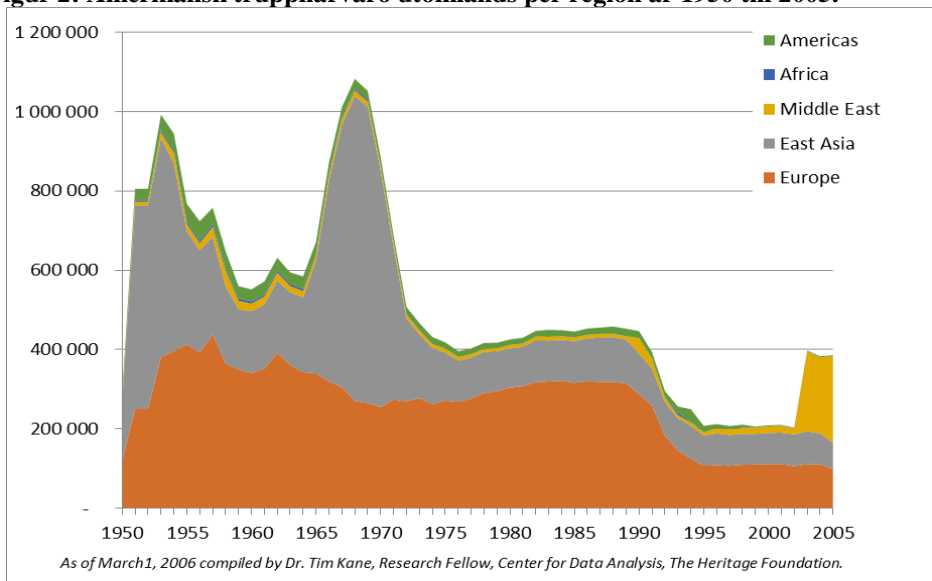
Enligt amerikanska företrädare består grunden för den amerikanska närvaron i Europa alltjämt. En militär närvaro där är en vital stödjepunkt inte bara för amerikanska intressen i Europa utan även en förutsättning för att tillvarata amerikanska intressen i Afrika, Mellanöstern och ända bort till Centralasien. De sista åren har EUCOM haft rollen som understödjande kommando gentemot de andra kommandona som genomfört insatser, t.ex. Centralkommandots (CENTCOM) operationer i Irak och Afghanistan samt AFRICOM:s insats i Libyen. Sedan i maj 2016 har EUCOM ändrat sitt fokus från övning och träning till krigsavhållande – “moving from a training to a warfighting stance”.³⁹ De senaste fem åren har också förstågorna hos de amerikanska förbanden i Europa ändrat inriktning, från kapaciteter av nytta för COIN-uppdrag (*counter insurgency*) i krishanteringsinsatser, till kapaciteter fokuserade på insatser i högre konfliktnivåer. Exempelvis har militärpolisförband avvecklats, medan artilleri samt missilförsvarsresurser har tillförts.

För närvarande uppgår den i Europa permanent stationerade amerikanska militära närvaron till omkring 63 000 soldater. Dessa förband bedriver ibland verksamhet utanför Europa. Därtill finns det förband som periodvis tillförs Europa. Tyngdpunkten för den permanenta amerikanska närvaron är Tyskland, Italien och Storbritannien. Tillförseln av amerikanska flottans enheter, fartyg och missilförsvarsstationer, tillsammans med planerna i ERI och FY17, gör att ytterligare drygt 5 000 soldater kontinuerligt kommer vara i Europa om ett år. Därmed bryts en något nedåtgående trend. Därtill finns det uppgifter om att efter några år med inroterande brigader, kommer närvaron att utvärderas igen och ett möjligt utfall, med hänsyn till ekonomin, är att tillföra permanent baserade brigadförband till Europa.

³⁹ Clark (2016).

Avseende de långsiktiga trenderna har både volymen och den geografiska fördelningen av utgrupperade amerikanska förband varierat kraftigt sedan det andra världskrigets slut - se figur 2 nedan.

Figur 2: Amerikansk trupp närvaro utomlands per region år 1950 till 2005.

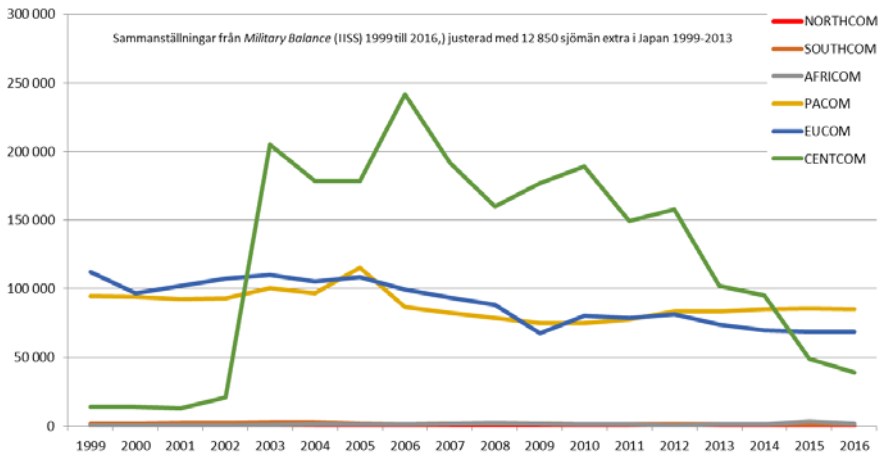

Som synes finns det några tydliga toppar, innefattande geografiska tyngdpunkter, med mycket soldater i Europa under den första delen av det kalla kriget, d.v.s. 1950-talet. Detta följdes av en förskjutning till Ostasien under Vietnamkriget på 1960-talet, samt sedan till Europa återigen under det "andra" kalla kriget under 1980-talet. Slutligen har Mellanöstern och Centralasien varit tyngdpunkten under "kriget mot terrorismen" under det första och början av andra decenniet av 2000-talet.

Slutet av 2010-talet framstår som en brytningstid för de amerikanska satsningarna. President Obamas ursprungliga ambition när han kom till makten, att dra tillbaka trupp från Afghanistan och Mellanöstern liksom att satsa mer i Asien, har fått ett blandat resultat. Hittills har inte administrationen avslutat några militära engagemang, utan tvärtom utökat det dolda bekämpandet av terrorister samt initierat nya militära ingripanden i Jemen, Libyen och Syrien. Även om den ökade säkerhetspolitiska vikten som lades på Asien hade få eller relativt små försvarspolitiska komponenter avseende utökad närvaro, så är resultatet blandat.

En genomgång av *Military Balance* 1999-2016 visar tydligt en ökning av amerikansk trupp närvaro i CENTCOM under 00-talet, i huvudsak bestående av insatserna i Afghanistan och Irak. De två andra kommandona där USA haft betydande trupp utomlands är Europakommandot och kommandot för Stilla Havet, EUCOM respektive PACOM. För dessa visar reviderade uppgifter från *Military Balance* en nedåtgående trend som planar ut vid mitten av 10-talet för båda områdena.⁴⁰ För EUCOM på en lägre nivå, främst kopplat till tillbakadragandet av permanenta arméförband. Notera också att t.ex. planerna på utökade övningar och utbyte mellan amerikanska marinkåren och Australien inte genomförts fullt ut och att man planerar att minska närvaron av marinkårsförband på Okinawa till förmån för Guam. Se vidare utvecklingen i figur 3.

Figur 3: Amerikansk trupp närvaro utomlands per region år 1999 till 2015.

Det är svårt att bedöma vilken väg den fortsatta amerikanska närvaron i olika världsdelar tar, men några faktorer kan lyftas fram. En viktig sådan är omvärldens ökade påverkan på USA:s säkerhet. George W Bush första presidentadministration var en av få som kommit till makten med ett säkerhetspolitiskt program som innefattade uttalande isolationistiska delar. Samma administration förde emellertid in landet i dess mest långvariga krig utomlands, i form av operationerna i Afghanistan och Irak. Den administration som tillträder 2017 under Donald Trumps ledning

⁴⁰ Det finns en felaktig skillnad i *Military Balance* om 12 850 extra amerikanska sjömän i Japan 2014-2016, till skillnad från tidigare år. Huruvida dessa fattas år 2013 eller dras ifrån från och med 2014 går inte att belägga.

valdes på ett program som delvis kunde ses som isolationistiskt, men kan råka ut för motsvarande problem.

Utvecklingen i världens olika regioner kommer att fortsätta att generera potentiella militära utmaningar för USA. Även om västvärlden i allmänhet och USA i synnerhet efterhand har fått ett minskat beroende av Mellanöstern, främst avseende energi, så visar de senaste 25 åren att USA och västvärlden återkommande drags in i väpnade konflikter där. Med tanke på den nuvarande instabila utvecklingen kopplad till kriget i Syrien, inklusive angränsade områden, är det svårt att se en amerikansk urdragnings på kort eller medellång sikt. Likaså har militära utmaningar återkommande dykt upp i Afrika, även om endast mindre styrkor har ianspråktagits. Konfliktpotentialen i Afrika och USA:s intressen där synes inte stå inför en nedåtgående trend, d.v.s. behovet att genomföra militär krishantering där kvarstår. Detta trots att den amerikanska beredvilligheten att skicka styrkor dit även fortsatt kan förväntas vara begränsad.

I kraft av sin stora ekonomi och stora väpnade förmågor har Asien, särskilt Ostasien, varit en dimensionerande faktor för amerikanska militära avvägningar. De senaste två decennierna har det inneburit att främst amerikanska sjöstridskrafter, men även flygförband har tillförts regionen. Exempelvis har Guam tillförts ubåtar på 00-talet och stridsflyg av typen F-22 på 10-talet. Viktiga andra förmågesatsningar har varit att utvecklingspengar på bombflyg och undervattenskrigsföring. Dessa kapaciteter har, åtminstone officiellt, motiverats med att Kina är ett potentiellt långsiktigt hot, men satsningarna har inget tydligt regionalt fokus. De nya bombflygplanen kommer liksom dess föregångare att utgångsbaseras i USA. Vart de sedan sätts in i världen bestäms av uppkomna behov i varje given situation.

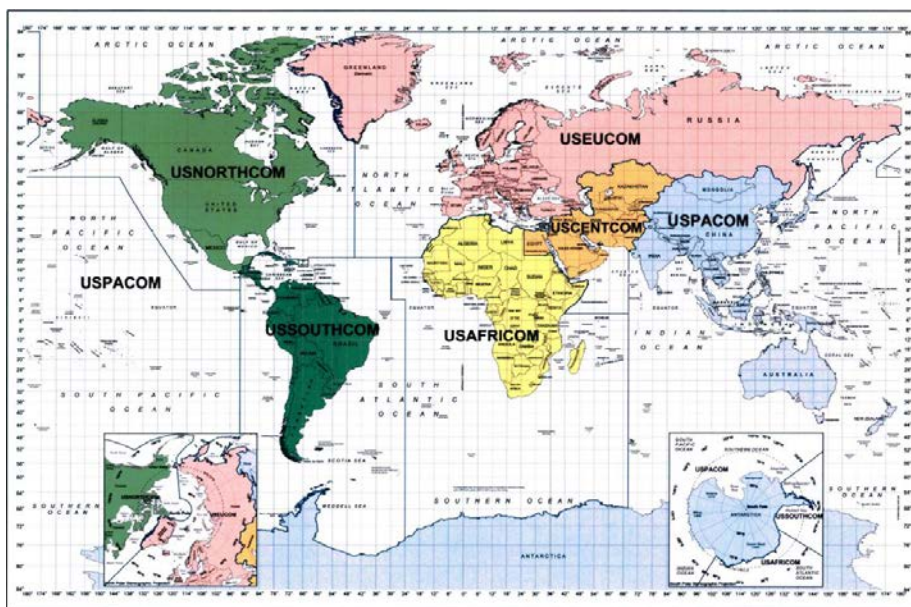
2.5 Amerikansk militär ledning i Europa

2.5.1 Den globala amerikanska militära ledningsstrukturen

För att åskådliggöra hur amerikansk militär närvaro i Europa fungerar ur både ett säkerhetspolitiskt och ett militäroperativt perspektiv presenteras här inledningsvis den övergripande amerikanska militära ledningsstrukturen.

Den amerikanska försvarsmaktens kommandostruktur är komplex. I korthet skiljer man på den högsta nivån mellan geografiska kommandon, som har en del av världen som sitt ansvarsområde, och funktionella kommandon, som i regel understödjer de geografiska kommandona med en specifik funktion. Det finns idag sex strategiska geografiska kommandon, s.k. *combatant commands*, varav Europakommandot (USEUCOM eller EUCOM) är ett, och som administrativt och ur ansvarshänseende delat in världen enligt bilden nedan.

Figur 4 Den amerikanska geografiska kommandostrukturen⁴¹

Förutom de geografiska kommandona finns också tre funktionella kommandon: TRANSCOM (transport och logistik), SOCOM (specialförband) och STRATCOM (strategiska kärnvapen, rymdoperationer, missilförsvar mm).⁴²

Kommandostrukturen är sådan att en geografisk kommandobefälhavare (*Combatant Commander, CCDR*) måste äska vissa resurser från en funktionell kommandobefälhavare. För t. ex. strategisk lufttransport måste alltså chefen för

⁴¹ Se DOD (2011).

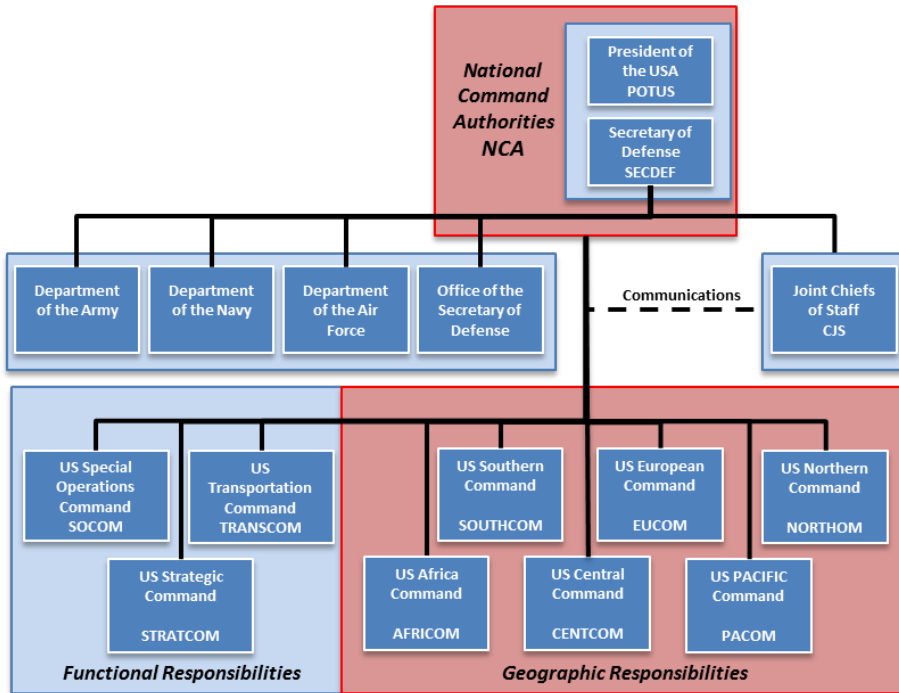
⁴² De övriga geografiska kommandona är USPACOM, USSOUTHCOM, USCENTCOM, USAFRICOM och USNORTHCOM. Se U.S. Joint Chiefs of Staff (2013).

EUCOM äska resurser från chefen för USTRANSCOM, med säte i Illinois (Scott AFB). EUCOM har inga egna sådana, permanent baserade resurser, även om vissa enheter kan befinna sig under den geografiske (kommando)chefens befäl.

Situationen kompliceras av att alla kommandochefer är personligen utnämnda av presidenten, som ju är militär överbefälhavare enligt den amerikanska konstitutionen. Detta innebär att chefen för EUCOM i princip inte är underställd den amerikanska försvarsledningen och dess chef (*Chairman of the Joint Chiefs of Staff*, CJCS) utan rapporterar direkt till presidenten. I praktiken genomförs dock en kontinuerlig dialog inom försvarsledningens ram. Om en geografisk CCDR äskar resurser från en funktionell CCDR, men inte får dem på grund av att de är allokerade till någon annan CCDR, görs det inte någon formell avdömning av CJCS utan det sker istället en ”kommunikation” mellan respektive CCDR, CJCS, och försvarsministern. Om problemet kvarstår är det endast presidenten som kan fälla ett avgörande på egen hand. Sådana fall torde dock vara mycket ovanliga. Bilden nedan illustrerar denna kommandokedja.⁴³

⁴³ Bilden och resonemanget i huvudsak hämtat från Feickert (2013), särskilt s. 11.

Figur 5: Den amerikanska militära kommandokedjan

2.5.2 Det amerikanska Europakommandot (EUCOM)

När det amerikanska Europakommandot, *US European Command*, bildades 1952 var dess främsta uppgift att arbeta fram planer för hur Europa skulle försvaras gentemot Sovjetunionen och Warszawapakten.⁴⁴ Idag har EUCOM tre roller, närmare bestämt att leda

- kollektivt försvar (kopplat till NATO:s art. 5),
- krishantering och
- samarbete i säkerhetsfrågor, inklusive interoperabilitet och partnerskaps-
träning.

⁴⁴ Se EUCOM (2012a), EUCOM (2012b) och EUCOM (2012c).

EUCOM utgör också en garant för den transatlantiska länken. I praktiken har dock EUCOM:s främsta verksamhet efter det kalla krigets slut varit att ge operativt stöd till pågående insatser (OEF, OIF, ISAF etc.) och bygga partnerkapacitet. EUCOM har ett ansvarsområde som omfattar 51 länder (hela Europa inklusive Ryssland, samt Grönland och Israel).⁴⁵

Idag omfattar EUCOM:s högkvarter i Stuttgart (Tyskland) ca 1 000 amerikanska militärer och civila. EUCOM är det enda geografiska kommando som har sitt högkvarter framgrupperat till sitt eget ansvarsområde; alla andra är baserade i det kontinentala USA. EUCOM leds sedan maj 2016 av general Curtis Scaparrotti, som tillika är NATO:s högste militära befälhavare (SACEUR). Generallöjtnant Timothy M. Ray är EUCOM:s vice befälhavare och den som de facto leder det dagliga arbetet vid EUCOM tillsammans med den civile ställföreträdande chefen. Denne är i regel en amerikansk ambassadör, just nu ambassadör Susan M. Elliott.

I och med ”dubbelhattningen” varierar arbetsläget för EUCOM:s befälhavare. Som chef för EUCOM befann sig t. ex. amiralen James Stavridis på högkvarteret i Stuttgart omkring sex timmar per månad, resterande tid ägnade han åt NATO - huvudsakligen på SHAPE i Mons.⁴⁶

EUCOM leder direkt fem organisatoriska enheter från de respektive försvarsgrenarna: USAREUR, *US Army Europe*, med bas i Wiesbaden från 2014; USAFE, *US Air Force Europe*, med bas i Ramstein, Tyskland; NAVEUR, *US Naval Forces Europe*, med bas i Neapel, Italien; MARFOREUR, *US Marine Forces Europe*, med bas i Böblingen, Tyskland; samt SOCEUR, *Special Operations Command Europe*, med bas i Stuttgart, Tyskland – samlokaliserat med EUCOM.

Totalt omfattar EUCOM idag omkring 52 300 fast baserade soldater samt ytterligare ca 10 000 soldater som tillhör andra kommandon, bl.a. AFRICOM och TRANSCOM, eller är allokerade direkt till NATO-strukturerna.⁴⁷ Totalt utgör alltså den amerikanska militära närvaron i Europa omkring 63 000 man efter att merparten av 2012 års neddragningar – bl.a. avvecklandet av två tunga BCT – är genomförda.⁴⁸ Härtill kommer närmare 20 000 civilanställda från Pentagon som också är permanent stationerade i Europa. Totalsiffran för det amerikanska försvarsdepartementets permanenta närvaro i Europa idag (2016-2017) är alltså runt

⁴⁵ ACUS (2012) s. 11-12.

⁴⁶ Intervju US EUCOM, Stuttgart, 19/12 2012.

⁴⁷ Personlig briefing, US EUCOM, Stuttgart den 15/9 2016.

⁴⁸ Se Stavridis (2013), s. 31.

83 000 personer, oräknat dessas familjer och anhöriga som i regel medföljer till de europeiska stationeringsorterna.

USA har, sammanlagt efter nedläggningar och omflyttningar enligt 2012 års beslut 21 militära baser i Europa, varav 12 armé-, sex flygvapen- och tre marinbaser.

2.6 Konsoliderad amerikansk basstruktur i Europa

Den 8 januari 2015 meddelade Pentagon konsekvenser av *European Infrastructure Consolidation Actions*. Projektet initierades före Ukraina-krisen och innebär en sammanslagning och koncentrerings av materiel och resurser i Europa under de kommande åren. Planerna, som inte implementerats fullt ut när detta skrives, avser inte ändra den operativa förmågan, men får ändå konsekvenser för närvaron, främst på flygsidan (se vidare nedan). Därtill är konsolideringen i Europa och utomlands ett viktigt led av inrikes betydelse, inför de konsolideringar och omstruktureringar Pentagon önskar göra i själva USA – en process som brukar benämnas *Base Realignment and Closure* (BRAC).

Övergripande kan nämnas att närvaron slås ihop och minskas i Storbritannien och Portugal (Azorerna). Samtidigt konsolideras och tillförs resurser till Tyskland. Netto kommer USA spara in på 1 200 militära och civila tjänster. Därtill omlokaliseras 6 000 amerikaner inom Europa. Förändringarna inkluderar efterhand bland annat ombeväpning till nya stridsflygplan, såsom F-35. Åtgärderna planeras vara helt klara först efter år 2020. Sammantaget sker därmed en tyngdpunktsförskjutning mot Tyskland och möjligen även en ökad närvaro i östra Europa.

Även EUCOM:s staber genomgår likt övriga ledningsstrukturer ett tidigare beslutat neddragnings- och effektiviseringsprogram. Dåvarande befälhavaren för EUCOM, general Philip Breedlove, konstaterade emellertid i ett kongressförhör att EUCOM inte längre har den personalstyrka mm som behövs för kommandots nya och utökade uppdrag.⁴⁹ Förutom den centrala staben i Stuttgart har EUCOM två större flyg- och sjöoperativa staber som också betjänar AFRICOM, nämligen baserna i Ramstein respektive Neapel.

⁴⁹ Breedlove (2016).

Som nämnts ovan finns det idag ingen högre markoperativ ledningsförmåga inom EUCOM. Sedan den ryska inmarschen på Krim våren 2014 har USA dock haft framskjutna högkvarterselement i EUCOM för utökad ledning, som leder de amerikanska arméförbanden mellan övningar samt om situationen visavi Ryssland förvärras. De amerikanska markförbandens nationella ledning har under 2014 och början av 2015 genomförts via en bataljonsstab, men ledningsförmågan utökades därefter genom att ett framskjutet element ur 4. Infanteridivisionens högkvarter frambaserades till Europa.

2.7 NATO:s basering efter Wales och Warszawa

En ingångsfaktor i amerikanska överväganden om militär närvaro i Europa är vad de övriga allierade inom NATO önskar. Enligt *NATO-Russia Founding Act* från 1997 har NATO åtagit sig att under oförändrade omständigheter söka undvika att permanent stationera förband av större storlek i nya medlemsländer.⁵⁰ Denna fråga är dock under debatt i NATO då omständigheterna och därmed villkoren förändrats för avtalet efter den ryska illegala annekteringen av Krim. Tills vidare avser alliansen dock att leva upp till avtalets utfästelser. I linje med detta är det inte fråga om en permanent basering av trupp i de berörda NATO-länderna, istället används ledorden *persistent presence* (ihållande närvaro).

En viktig del av utfallet vid NATO-toppmötet i Wales 2014 var både att åtgärder skulle vidtas visavi Ryssland i öster och initiativ skulle tas för att möta den eskalerande utvecklingen i Mellanöstern. I öster vidtogs, bilateralt och inom alliansen, åtgärder för avskräckning och återförsäkran, de senare under samlingsnamnet *Readiness Action Plan* (RAP). I syd enades alliansen om en frivillig koalition mot hotet från ISIL.

För att möta det ryska agerandet beslutade NATO att inrätta en snabbinsatsstyrka inom *NATO Response Force* (NRF) och att utöka sin ledningsstruktur. Styrkan heter *Very High Readiness Joint Task Force* (VJTF) och innefattar 5 000 soldater

⁵⁰ "In the current and foreseeable security environment, the Alliance will carry out its collective defence and other missions by ensuring the necessary interoperability, integration, and capability for reinforcement rather than by additional permanent stationing of substantial combat forces." Se NATO (1997).

med ner till 2-3 dagars beredskap. Den blev operativ 2015 och har en plan för tilldelade förband till 2022. Därtill inrättades sex nya mindre ledningscentraler, *NATO Force Integration Units* (NFIUs), vilka ska underlätta utgruppering av och uthållighet hos främst snabbinsatsstyrkor i östra Europa. De innefattar 50 befattningar vardera och har inrättats i varje baltisk stat samt Polen, Rumänien och Bulgarien. Två till kommer att etableras i Slovakien och Ungern under 2016 respektive 2017.

En viktig utkomst av toppmötet i Warszawa var att etablera en förstärkt framskjutet närvaro, *enhanced forward presence*, i form av en stående bataljonstridsgrupp i varje baltiskt land samt Polen. Bataljonerna leds av en ramverksnation, som står för huvuddelen av förbandet, vilket sedan kompletteras av bidrag från andra länder. Ramverksländerna innefattar Storbritannien, Tyskland, Kanada och USA, vilka ansvarar för respektive Estland, Lettland, Litauen och Polen. Förbanden kommer att roteras in, och därmed inte vara permanenta, med början 2017. Polen respektive Rumänien har erbjudit alliansen ett divisionshögkvarter respektive brigadramverk för att ytterligare stärka NATO:s förmågeuppbyggnad i östra Centraluropa och östra Balkan.⁵¹

⁵¹ NATO (2016b).

3 De amerikanska stridskrafterna i Europa

När Obamas presidentadministration gav uttryck för sin politiska prioritering av Asien, den s.k. ”pivot to Asia”, tolkades det av många som att det skulle innebära en utökad amerikansk närvaro i Asien på bekostnad av den militära närvaron i Europa.⁵² Samtidigt resulterade Rysslands annektering av Krim och aggression i Ukraina 2014 i att Obama utlovade en miljard dollar till militära aktiviteter i Europa.⁵³ Frågan är hur den till synes skiftande politiska retoriken ska tolkas, hur den amerikanska militära närvaron i Europa har sett ut de senaste åren samt vart den är på väg.

3.1 Amerikanska markstridskrafter i Europa

Idag har USA markstridskrafter baserade i Tyskland, Grekland, Italien, Nederländerna, Portugal, Spanien, Turkiet och Storbritannien. Tyskland är det land där huvuddelen av de amerikanska trupperna är stationerade.

US Army Europe (USAREUR) deltar med förband till insatsen i Afghanistan, i Kosovo och i *NATO Response Force* NRF samt svarar för träningen av allierade och partnerförband som ska delta i insatser. Den amerikanska armén har idag två permanent stationerade brigadstridsgrupper i Europa. Huvudbeväpningen för *2nd Cavalry Regiment* är pansarskyttevagnen *Stryker* och förbandet är baserat i Vilseck, Tyskland. Den luftburna lätta brigaden *173. Airborne Brigade Combat Team* (ABCT) är baserad i Vicenza, Italien. Bägge dessa enheter klassas som *high-value units* i den amerikanska debatten.⁵⁴ I den tyska staden Ansbach finns helikopterbrigaden *12th Combat Aviation Brigade*. Därutöver har USA en ingenjörbrigad, en underrättelsebrigad samt ett antal stödförband.

⁵² Frågan är vilket område (om något) som Obamaadministrationen tänkte skulle stryka på foten när den presenterade ombalanseringen till Asien. Troligen var det Mellanöstern som skulle omprioriteras, främst konflikterna i Irak och Afghanistan, men även Iran. Se t.ex. Rhodes (2005).

⁵³ Se Gouré (2015).

⁵⁴ Parrish (2012).

Under våren 2013 drogs, som nämnts ovan, de sista tunga mekaniserade amerikanska förbanden bort från Europa. Redan 2014 beslutade emellertid USA om en s.k. ”rotationsnärvaro” där delar av en USA-baserad tung brigad skulle roteras in i Europa för att stödja NATO:s snabbinsatsstyrka, NRF.⁵⁵ Enheter på upp till bataljons storlek från en sådan brigad skulle delta i gemensamma övningar och operationer omkring två gånger per år, sex till åtta veckor i taget.⁵⁶ Detta har sedan utvecklats till ett globalt koncept, kallat *regionally aligned forces*. Tanken är att varje geografiskt kommando ska ha ett utpekad förband i USA som på rotationsbasis bidrar med enheter för övning och operationer varje år. Parallellt beslutade Pentagon att, i form av *European Activity Set* (EAS), tillföra Tyskland stridsfordon, inklusive stridsvagnar, i första hand för övningsändamål.

EUCOM är föregångaren avseende rotationskonceptet. Den första av rotationsenheterna var 1. brigaden från *1st. Cavalry Division*, baserad i Fort Hood, Texas. Denna brigadstridsgrupp, kallas *Iron Horse*-brigaden och är ett av de mest prioriterade förbanden av den amerikanska arméns omkring 40 brigadenheter. Därefter har olika tunga amerikanska brigader roterat in enheter till EUCOM.⁵⁷

Syftet med NRF-rotationen är framför allt att öva interoperabilitet med europeiska förband, i ett övningsspektrum som täcker allt från humanitär hjälp till fullskalig strid. Häri ligger också ett avskräckningselement. När det amerikanska förbandet är ”öronmärkt” för NATO-uppgifter på detta sätt innebär det att det kvarstår under amerikansk kontroll, men om NATO beslutar att sätta in NRF-styrkan överförs förbandet, t.ex. en brigadstridsgrupp, till NATO:s kommandokedja. Samtidigt är den ”dubbelhattad” i så motto att EUCOM också kan äska den för användning inom EUCOM:s ansvarsområde. Detta utgör en konstant länk mellan EUCOM och ett tungt förband baserat i USA.⁵⁸ Ansvaret kommer, som nämnts ovan, att rotera årligen inom den amerikanska arméns USA-baserade brigader.⁵⁹ Som redovisas

⁵⁵ Enligt Pentagon var detta förslag en kompromiss mellan att behålla tre BCTs i Europa – som Obama-administrationen initialt ville – och att rakt av lägga ner två av dem, vilket delar av kongressen ville. Föredrag av James Townsend, *Deputy Assistant Secretary for Defense for Europe and NATO*, litauiska ambassaden, Washington DC, 4/5 2012.

⁵⁶ Intervju, CSIS, Washington, DC, 9/11 2012.

⁵⁷ Intervju, Office of the Secretary of Defense, Pentagon, Washington, DC, 20/11 2013.

⁵⁸ Se Tan (2013). Intressant att notera är att neddragningarna i Irak och Afghanistan är det som enligt amerikanska arméaktörer möjliggör en ökad satsning på Europa (se *ibid.*).

⁵⁹ Se DVIDS (2013).

nedan kommer också de inroterande förbanden att förvara sin utrustning i Europa, vilket är en viktig faktor särskilt för tyngre arméförband.⁶⁰

Vad gäller övnings- och träningsfaciliteter kan nämnas att de amerikanska träningsanläggningarna i Tyskland, särskilt *7th U.S. Army Joint Multinational Training Command (JMTC)* i Grafenwöhr, anses som mycket kostnadseffektiva.⁶¹ JMTC är också den största amerikanska träningsanläggningen för markstridskrafter utanför det kontinentala USA. Det är också hit som de första tunga stridsfordonen inom *European Activity Set (EAS)* tillfördes. Detta redan innan diskussionen om kontinuerligt inroterande tunga förband tog sin början under 2015.⁶²

3.1.1 Ökad närvaro av amerikanska markförband

Tillgången på bl.a. stridsvagnar, attackhelikoptrar, kvalificerat luftvärn samt bromateriel har utgjort särskilda begränsningar. Det finns idag en begränsad mängd förhandslagrad materiel i Europa, *Army Prepositioned Sets (APS)*. Det tillförs nu ca \$200 miljoner för att nå en förbandsmängd motsvarande en division, inklusive ledningsförband, som skall finnas gripbar runt 2020.

USA har sedan 2015 växelvis på halvårsbasis roterat motsvarande en tung brigad från det amerikanska fastlandet till NATO:s frontländer, vilka växelvis har avlösts av en framgrupperad bataljon från de i Europa permanent baserade förbanden. Exempelvis roterade första brigaden ur *3rd Infantry Division (3. ID)* in till Europa från USA under sommaren 2015, inklusive helikopterförband samt divisionsartilleri ur 3. ID. Divisionens enheter kom att utgöra markkomponenten i USA:s första *European Rotational Force (ERF)* och det amerikanska bidraget till *NATO Response Force (NRF)*.

När de nya förbanden kommer till Europa sker också en materiell förnyelse. USA saknade stridsvagnar i Europa under 2013, men de äldre stridsvagnarna M1A1 *Abrams* som skeppades tillbaka till USA kom att ersättas med den nyare versionen M1A2. Därtill skedde t.ex. en ombeväpning i den amerikanska marinkårens lager

⁶⁰ Föredrag vid *Baltic Spring*-konferensen, JTC Bygdogoszcz, Polen, 26/4 2012.

⁶¹ Intervju, CSIS, 9/11 2012.

⁶² Se U.S. Army Europe (2013).

i Norge (Trondheim), vilka under 2014 tillfördes tyngre mekaniserad materiel, bl. a. stridsvagnen M1A1.⁶³

För att öka förmågan till väpnad strid, genom utökade övningar, hos de mest utsatta alliansmedlemsländerna grupperas *European Activity Sets* (EAS) i respektive land. Dessa består av materiel som grupperas på 10 olika platser i 9 olika länder, nämligen Estland, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Ungern, Bulgarien, Norge och Tyskland. Uppbyggnaden av EAS sker i tre faser där fas 1 är klar sedan december 2015, fas 2 skall vara klar i september 2016 och slutligen fas 3 i oktober 2017. EAS består av en begränsad mängd tyngre materiel i varje land – stridsvagnar, pansarskyttefordon, artilleripjäser – vilka i första hand skall underlätta multinationella övningar inom respektive nation. Materielen kan sägas uppgradera de förutvarande lätta beväpnade enheterna i kompanistorlek till små manöverförband med flera vapenslag.

Sammantaget kommer USA i Europa att från och med 2017 ha två permanent baserade lätta brigader, en inroterande tung brigad från det kontinentala USA samt utrustning i Europa för ytterligare två tunga brigader.

För att säkerställa att amerikanska förstärkningar kan förflyttas från USA till planerade operationsområden i Europa har ett omfattande analysarbete genomförts avseende vad som kallas *freedom of movement*. Arbetet syftar till att säkerställa möjligheter till strategiska transporter och omfattar analys av befintlighet och kapaciteter på vägar, flygplatser, hamnar, järnvägar och *diplomatic clearance*. Arbetet omfattar även Sverige och Finland.

För att uppnå tillräcklig förbandsmassa och uthållighet ianspråkats även reservförband från USA. *National Guard* har ett särskilt program, *State Partnership Program*, som omfattar 22 central- och östereuropeiska nationer. Programmet är ett övningsutbytesprogram där olika förband från amerikanska nationalgardet har fått en värdnation att utbilda och samträna med.

⁶³ Den handfull stridsvagnar som USMC skickade för förhandslagring i Norge indikerade att sådana inte fanns innan, d.v.s. det fanns tydliga begränsningar avseende bepansrad manöverförmåga. Det ringa antalet indikerar vidare att det var fråga om en bataljonstridsgrupp.

3.1.2 Ökad aktivitet med amerikanska markförband

Operation ATLANTIC RESOLVE innefattar två huvuddelar: försäkran om stöd till NATO-länder i Central och Östeuropa samt en anpassning av NATO:s förbandsstruktur, förbandsfördelning och gruppering i Europa. I operationen ingår en omfattande och kontinuerlig serie av övningar längs NATO:s östra flank (Estland, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Bulgarien och Ungern), regionalt tilldelade förbandsresurser samt uppläggnings av utbildningsmateriel som stärker intrycket av viljan att uppfylla artikel 5. Detta bidrar också till tröskeeffekten och utvecklar förmågan till interoperabilitet. Man anpassar också beredskapsnivåer, genomför en översyn och tilldelar förband inom alla arenor samt gör översyn och nyutvecklar operationsplaner.

ATLANTIC RESOLVE består av ett omfattande övningsprogram innehållande större multinationella övningar och beredskapsövningar. Exempel på stora multinationella övningar är SWIFT RESPONSE (Polen och Tyskland), SABER STRIKE (Baltikum), EFES (Turkiet), NOBLE PARTNER (Georgien), och ANAKONDA (Polen), där även Sverige deltar bland 23 nationer. Exempel på beredskapsövningar är gruppering av EUCOM-allokerade luftvärnsenheter i Polen, luftlandsättning av EUCOM-förband i Rumänien, samt flodövergångsövningar i Tyskland och Nederländerna.

Det finns ett särskilt träningsprogram för Ukraina som omfattar 11 NATO-länder, *Joint Multinational Training Group Ukraine* (JMTG-U). Syftet är att säkerställa att Ukraina får egen förmåga till robust och kontinuerlig träning av sina förband. Verksamheten genomförs stegvis och ska vara genomförd till 2020.

3.1.3 Övergripande bedömning av markstridskrafter

Den markstridskapacitet som den amerikanska armén i Europa har 2016 är numerärt begränsad, men mobil och modernt utrustad. Den kan understödjas av upp till tre bataljoner helikoptrar (AH-64 *Apache*, UH-60 *Black Hawk* och CH-47 *Chinook*). Inriktningen är alltså mobilitet och expeditionär förmåga, vilket innebär goda möjligheter att snabbt komma på plats om exempelvis de baltiska NATO-medlemmarna skulle ställas inför ett territoriellt hot. Bland annat kan regionala transporter göras med transportflygplan, baserade vid flygbasen Ramstein. Där finns *86th Airlift Wing* som har 14 C-130 och 14 andra transportflygplan i Tyskland, Spanien och Belgien. Som tidigare nämnts krävs dock att chefen för EUCOM äskar strategisk flygtransportkapacitet av chefen för transportkommandot (TRANSCOM) för att sådan ska kunna tilldelas EUCOM. Helikopterförbanden

har dock en transportmässig räckvidd under fredstida villkor som gör att de kan flyga på egen hand mellan t.ex. Bayern och Estland.

En svaghet som amerikanska markstridskrafter i Europa idag lider av är nedläggningen av högre ledningsförband, främst nedläggningen av det 5:e armékårhögkvarteret i Wiesbaden, Tyskland. Vissa bedömare menar att denna är av mindre betydelse då både moderna BCT i hög grad är självgående enheter.⁶⁴ Andra menar att en BCT utan högre markoperativ ledning har sämre förmåga än om man skulle ha ett kårhögkvarter bakom sig. Inte minst gäller detta koordineringen av alla stöd-förband av olika slag.⁶⁵ Utöver markoperativ ledning behövs det stabsresurser för att genomföra planering. Detta torde vara en särskild utmaning då EUCOM i dagsläget har den minsta personalmängden av de geografiska kommandona, men störst antal arméförband vid sidan av NORTHCOM och ett mångfacetterat ansvarsområde.

3.2 Amerikanska flygstridskrafter i Europa

De amerikanska flygstridskrafterna i Europa, *US Air Force Europe* (USAFE), har sitt högkvarter på Ramstein-flygbasen i Tyskland. USAFE bidrar även till luft-rumsövervakningen och incidentberedskapen över Baltikum. I praktiken hanterar också USAFE all amerikansk flygvapenverksamhet i Afrika, då Afrikakommandot (AFRICOM) inte har några egna flygstridskrafter. Därtill går i princip alla flygtransporter till och från USA via USAFE, såvida det inte gäller Stilla Havet eller Sydamerika. USAFE har totalt sju operativa huvudflygbaser - Lakenheath och Mildenhall (Storbritannien), Ramstein och Spangdahlem (Tyskland), Lajes Field (Azorererna), Incirlik (Turkiet) och Aviano (Italien).⁶⁶

USAFE:s centrala förmågor utgörs dels av den högsta flygledningen samt en stor transportflygbas i Ramstein, dels av jakt- och attackflyg i Aviano (52 F-16), Lakenheath (76 F-15) samt Spangdahlem (24 F-16, specialiserade på luftvärnsbekämpning – SEAD/DEAD, *Suppression of Enemy Air Defence Destruction of*

⁶⁴ Intervju, amerikanska NATO-delegationen, Bryssel, 25/10 2012.

⁶⁵ Intervjuer, Ft. Benning, 2-3/5 2013.

⁶⁶ Se Knee (2013).

Enemy Air Defence).⁶⁷ På baserna i Mildenhall, Incirlik och Lajes utgörs för­mågor­na i huvudsak av logistik, underhåll, spaning och specialförband. En strate­gisk resurs vid Mildenhall-basen är 15 permanent baserade lufttankningsflygplan av typen KC-135R.⁶⁸ Denna resurs är den enda av sitt slag inom EUCOM:s an­varsområde och är central för de flesta former av moderna luftoperationer – inte minst för NATO-allierade och partners. Dessa flygplan står under EUCOM:s befäl d.v.s. befälhavaren kan själv bestämma om hur de ska allokera.⁶⁹ Enligt ett beslut från 2015 kommer basen i Mildenhall att stängas och dess resurser att flyttas över till baser i Tyskland. Lufttankningsförmågan överförs under 2016-17 till Ramstein och specialförbanden till Spangdahlem.⁷⁰

Därutöver har USAFE också viss nukleär kapacitet, eller förmåga till ”taktisk-strate­gisk” nukleär attack. Främst omfattar detta *510th Fighter Squadron* vid *31st Fighter Wing* i Aviano, som sannolikt har ett femtiotal ickestrategiska kärnvapen (B61-bomber) till sitt förfogande. Vid flygbasen i Incirlik finns det också sannolikt ett femtiotal B61-bomber avsedda för USAFE-förband, men inga fast baserade amerikanska flygplan som kan bära dessa.⁷¹ De övriga icke-strategiska ameri­kanska kärnvapnen i Europa (sannolikt totalt ett åttiotal B61-bomber) är gruppe­rade vid flygbaser i fem europeiska länder och är avsedda att bäras av flygvapnen i dessa länder (Belgien, Holland, Italien, Turkiet och Tyskland) under NATO:s *nuclear sharing policy*. Vid Spangdahlem-flygbasen finns den enhet (*52d Muni­tions Maintenance Group*) som samordnar hanterandet av dessa kärnvapen via en *Munitions Support Squadron* (MUNSS) per aktuell flygbas, förutom vid Incirlik-basen. Det har varit oklart om det turkiska flygvapnet är certifierat att hantera de i landet grupperade kärnvapnen. USAFE och de berörda europeiska flygvapnen övar fortfarande regelbundet i syfte att bibehålla den nukleära förmågan.⁷²

Härtill kommer att ett mindre USAFE-detachement (underordnad Spangdahlem-basen) inrättats i Polen, vid Lask-flygbasen. De 10 permanent baserade ameri­kanska soldater hanterar där mindre inroterande F16- och C130-förband. Syftet med detachementet är främst att öka interoperabiliteten med det polska flygvapnet

⁶⁷ Aviano omfattar *31st Fighter Wing* med *510th* och *the 555th Fighter Squadron*, Lakenheath omfattar *48th Fighter Wing* med *492d*, *493d* och *494th Fighter Squadron*, medan Spangdahlem består av *52nd Fighter Wing* med *480th Fighter Squadron*.

⁶⁸ Se USAFE (2013).

⁶⁹ Intervju, amerikanska ambassaden i Stockholm, 9/10 2013.

⁷⁰ Se Vandiver (2015).

⁷¹ Det exakta antalet B61-bomber i Europa är hemligstämplat, men läckta diplomatiska doku­ment har omfattat dessa siffror. Se Lindvall et al. (2011), särskilt kap. 5.

⁷² Se Kristensen (2012).

och andra allierade förband genom tränings- och övningsverksamhet.⁷³ Stundtals har, sedan Rysslands aggression mot Ukraina, våren 2014, basen haft mer än 200 amerikanska flygsoldater och ett dussin stridsflygplan.

3.2.1 Mer närvaro och aktivitet i luften

Bland de omedelbara åtgärderna i mars 2014, när Ryssland inledde sin illegala annektering av Krim, ingick att USA på bilateral basis förstärkte sin flygnärvaro i Litauen (Šiauliai-basen) med sex F-15C och tankningsflygplan. Sedan tidigare hade man fyra flygplan inom ramen för NATO:s *Baltic Air Policing* (BAP). Efter några veckor inordnades den amerikanska förstärkningen i NATO:s BAP. Efter det att USA:s ansvarsperiod (januari-maj 2014) löpte ut förstärkte andra NATO-medlemmar flygnärvaron i Baltikum.

USA förstärkte under våren 2015 sin närvaro av stridsflyg i Europa med två styrkebidrag s.k. *Theatre Security Package*. Från mars och sex månader framåt var 12 attackflygplan typ A-10 och 300 flygsoldater baserade i Tyskland (Spangdahlem). På en motsvarande halvårsrotation kom 12 jaktflygplan av typ F-15 till Nederländerna (Leeuwarden) i april 2015, varefter de ombaserades till Bulgarien. Förbanden deltog i olika övningar, främst hos de östra NATO-medlemmarna. Därtill finns det uppgifter om att amerikanska obemannade spaningsflygplan, strategisk UAV av typen RQ-4 *Global Hawk*, mer eller mindre regelbundet opererat över Ukraina och Svarta Havet sedan mars 2015.⁷⁴

Under juni 2015 frambaserades sammanlagt fem strategiska bombflygplan av typerna B-2 och B-52 från USA till Storbritannien. De senare var kvar under ca en månad. Uppgiften dessa bombflygplan hade var att medverka i övningar i Europa samt att vara del av konventionell och nukleär avskräckning gentemot Ryssland.

Som ett led i ovan nämnda *European Infrastructure Consolidation Actions* kommer USA att stänga ett antal flygbaser i Storbritannien (Mildenhall, Alconbury och Molesworth) under en tidsperiod fram till 2020. Verksamheten flyttas till andra baser. Till exempel ska lufttankningsflyget på Mildenhall flyttas till Tyskland. Utöver det tillförs andra resurser än tidigare till Storbritannien, däribland två divisioner F-35 (*Joint Strike Fighter, Lightning II*) till Lakenheath år 2020. Den exakta omfördelningen är för närvarande okänd, och möjligen inte klar. Inom ERI är det

⁷³ Se Webb (2013).

⁷⁴ Se Cenciotti (2016).

inom FY17 avsatt pengar för att uppgradera och merutnyttja nuvarande F-15 i Storbritannien, så att förmågan förbättras under ombeväpningen till F-35.

3.2.2 Övergripande bedömning av lutstridskrafterna

De 2012 aviserade förändringarna av de amerikanska flygstridskrafterna i Europa motsvarade i viss mån de som genomförs på armésidan: man koncentrerar verksamheten och gör sig av med äldre material och tillför ny inom vissa nischer. Förutom den förändrade baseringen i Storbritannien, som följer av införandet av F-35 *Lightning II*, har förbandet med attackflygplanet A-10 *Warthog* lagts ned – *81st Fighter Squadron* i Spangdahlem. Den innebar att antalet flygplan inom USAFE med förmåga till närunderstöd, *Close Air Support* (CAS), minskade. I viss mån kan dock USAREUR:s helikopterbrigad, med den nya versionen av attackhelikoptern AH-64D *Apache*, tillsammans med införandet av *Small Diameter Bombs* (SDB), kompensera för bortfallet av A10-styrkan.⁷⁵

Vad gäller förmågor som inte minskades i Europa bör särskilt SEAD-förmågan (*suppression of enemy air defence*, luftvärnsbekämpning) noteras. Att agera över t.ex. Baltikum under hot om verkan från kvalificerade luftvärnsförband är i princip uteslutet även för amerikanska förband, varför en god SEAD-kapacitet är helt central för sådana operationer. Det F-16-förband som är baserat i Spangdahlem har SEAD som specialitet, och beroende på förvarning kan detta förband och andra motsvarande enheter som tillförs från kontinentala USA relativt snabbt bekämpa även mycket moderna luftvärnsinstallationer i vårt närområde.

Utöver detta utgör USAFE genom de övriga förmågorna – särskilt ledning samt de samlade jakt- och attackförmågorna med över 150 kvalificerade stridsflygplan, inklusive nukleär förmåga – idag ett mycket potent redskap för USA och indirekt för NATO. Som sammantagen flygstyrka torde de amerikanska luftstridskrafterna ha mer eldkraft än något annat flygvapen i hela Europa, bortsett från det ryska.⁷⁶

⁷⁵ Intervju, US EUCOM, Stuttgart, 19/12 2012.

⁷⁶ Till skillnad från de europeiska ländernas stridsflygplan, så är de amerikanska stridsflygplanen i Europa alla ute på aktiva förband. Därtill kan de senare bära mer last. När de gäller F-15E, *Strike Eagle*, så kan den ta ungefär dubbelt så mycket last per plan som övriga attackflygplan. Enligt *Military Balance* (2016) från IISS innefattar stridsflyplansparkerna i Frankrike 217 enheter (+60 i flottan), i Tyskland 215, Grekland 232, Italien 210 (+16 i flottan), Turkiet 311, och Storbritannien 194 jakt- och attackflygplan.

3.3 Amerikanska sjöstridskrafter i Europa

3.3.1 Amerikanska flottan

De amerikanska marinstridskrafterna i Europa NAVEUR, *US Naval Forces Europe*, med bas i Neapel, Italien är samlokaliserat med NATO-kommandot JFC Naples. NAVEUR omfattar också den amerikanska *6th Fleet*. Dessa tre organisationer leds av en amerikansk amiral, som alltså är trippelhattad. I praktiken hanterar också NAVEUR all amerikansk marin verksamhet i Afrika utom den i Indiska Oceanen. Detta beror på att Afrikakommandot (AFRICOM) inte har tilldelats något eget marint kommando. NAVEUR:s ansvarsområde omfattar 89 länder och en sammanlagd befolkning på mer än 1 miljard människor samt havsområden omfattande halva Atlanten, Medelhavet, Svarta Havet och Östersjön.⁷⁷

Marina enheter kontinuerligt underställda NAVEUR i Europa består idag dels av ledningsfartyget *USS Mount Whitney*, flaggskeppet för *6th Fleet*, dels av fyra jagare med missilförsvarskapacitet, s. k. AEGIS-jagare av *Arleigh Burke*-klass. Dessa är baserade i den spanska marinbasen i Rota.⁷⁸ Därutöver allokeras vid behov marina stridskrafter till kommandot. De marina stridskrafter som passerar genom NAVEUR:s ansvarsområde underställs också per automatik till kommandot. NAVEUR kontrollerar också ett antal fasta markbaserade installationer inom sitt område, bl. a. marinflygbasen i Sigonella på Sicilien, och marinbasen i Rota, Spanien. Bägge dessa baser är samlokaliserade med italienska respektive spanska baser.⁷⁹

Sedan våren 2014 har USA ökat sin närvaro i Svarta Havet medan närvaron i Östersjön i första hand har ökat genom övriga NATO-medlemmars åtgärder. I praktiken har det funnits amerikanska örlogsfartyg på uppdrag kontinuerligt de senaste två åren, i såväl Svarta Havet som i Östersjön. En aktivitet med tydligt amerikanskt inslag i Östersjön är den årligen återkommande övningen BALTOPS.

⁷⁷ EUCOM (2013b).

⁷⁸ Ziezulewicz (2011).

⁷⁹ Se U.S. Naval Forces Europe (2013).

3.3.2 Amerikanska marinkåren

US Marine Corps Forces Europe (MARFOREUR) har sitt högkvarter i Böblingen, Tyskland. Huvudsaklig basering för förband återfinns i Rumänien, Italien och Spanien. Från den senare platsen utgår en stor del av marinkårens insatser i Afrika. Därtill planeras 330 soldater på rotationsbasis kommer att vara i Norge för övningar. Totalt är 1 500 marinkårssoldater baserade i Europa. En viss del tjänstgör huvudsakligen som vakter vid amerikanska ambassader runt om på kontinenten. Som militärt förband är MARFOREUR idag framförallt aktivt i Östeuropa och i rotationsstyrka i Svarta havet, som bl. a. arbetar med interoperabilitetsträning.⁸⁰ Därtill brukar det i praktiken återfinnas en fartygsbaserad marinkårsstyrka i bataljonsstorlek, *Marine Expeditionary Unit* (MEU), på fartyg i Medelhavet.

Marinkåren har vidare, alltsedan det kalla kriget, en strategisk depå i Norge (*Marine Corps Prepositioning Program Norway, MCPP-N*). Den konstruerades för, och har under lång tid förvarat utrustning till, en specifik styrka (*Norway Air-Landed Marine Expeditionary Brigade, NALMEB*) på omkring 15 000 marinkårssoldater, men har numera ett betydligt bredare mandat och har bl. a. understött MARFOREUR:s operationer i Svarta Havet och Georgien.⁸¹ Till depån har under senare tid, som nämnts ovan, även tunga stridsvagnar tillförts.⁸² Det finns också viss förhandslagrad utrustning för marinkåren i Rumänien och Italien.⁸³

3.3.3 Övergripande bedömning av marinstridskrafter

De under 2012 aviserade förändringarna av de amerikanska sjöstridskrafterna i Europa innebar som angetts ovan att fyra AEGIS-jagare med missilförsvarskapacitet baserades i Rota, Spanien.⁸⁴ Det medförde att ca 1 400 sjömän nu i praktiken kontinuerligt kommer att vara baserade i Rota.⁸⁵ Rota är en gammal NATO-anläggning och amerikansk bas, så beslutet hade både symbolisk och ekonomisk betydelse för USA:s engagemang i Medelhavsområdet.

Beträffande marinkåren kan sägas att den i dagsläget har kommit att öka i betydelse efter att länge ha haft en relativt liten roll i Europa. Från att tidigare i huvudsak varit placerade vid staber eller som vakter vid amerikanska ambassader runt

⁸⁰ Se U.S. Marine Forces Europe (2013).

⁸¹ Se Platek (2012).

⁸² Se Cavas (2015).

⁸³ Se Lyman (2012).

⁸⁴ Panetta (2012).

⁸⁵ Intervju, US EUCOM, Stuttgart, 19/12 2012.

om på kontinenten, har marinkårssoldater nu fått viktiga uppgifter i Europas flanker i norr, i sydöst och sydväst.

3.4 Övriga amerikanska förmågor i Europa

3.4.1 Amerikanska specialförband i Europa

Under EUCOM lyder också SOCEUR (*Special Operations Forces Command Europe*), med högkvarter i anslutning till EUCOM:s högkvarter i Stuttgart. Av naturliga skäl är det svårt att få fram data om verksamheten. Känt är emellertid att SOCEUR omfattar minst tre vapenslagsrelaterade operationsgrupper.

Den första bataljonen ur amerikanska arméns *10th Special Forces Group* med bas i Fort Carson, Colorado, är permanent baserad i Stuttgart (i tyska arméns gamla *Panzer Kaserne*, nära EUCOM:s högkvarter). En av dess huvuduppgifter är att samträna med andra specialförband från NATO-länderna. Som många av förbanden under EUCOM:s befäl har dock SOCEUR:s specialförband i huvudsak haft uppgifter utanför Europa de senaste tio-femton åren, både vad gäller terroristbekämpning och understöd till operationerna i Afghanistan och Irak. *10th Special Forces Group* har också uppgiften att utföra specialförbandsoperationer inom AF-RICOM:s ansvarsområde.⁸⁶

Amerikanska flygvapnets *352nd Special Operations Group* (352nd SOG), är SOCEUR:s luftkomponent. Den har varit baserad vid flygbasen RAF Mildenhall i Storbritannien, men är som nämnts ovan under överflyttning till Spangdahlem-basen i Tyskland. Den omfattar omkring 800 man och är bl. a. utrustad med ett femtontal transportflygplan och tankflygplan, specifikt utrustade för specialförband och baserade på flygplanstypen C-130.⁸⁷ Därutöver har nyligen tillförts tiltrotorflygplanet CV-22 *Osprey*, som med sin förmåga att uppträda både som flygplan och helikopter är väl lämpat för specialförbandsoperationer. Totalt tio CV-22 kommer att allokeras till 352nd SOG.⁸⁸

⁸⁶ Se GlobalSecurity (2013).

⁸⁷ Se RAF Mildenhall (2013a).

⁸⁸ Se RAF Mildenhall (2013b).

Specialförband ur den amerikanska flottan (*Naval Special Warfare Unit 2*) och delar av SEAL Team 2 finns också baserade i Stuttgart, totalt omkring fyra plutoner. Bägge förbanden har operativt fokus på Europa med omedelbar omnejd. SEAL Team 2 är såvitt bekant det enda SEAL-förband som har förmåga till operationer i arktisk miljö.⁸⁹

Till de amerikanska specialförbandresurserna i Europa bör också läggas det i december 2012 invigda *NATO Special Operations Headquarters* (NSHQ). Med bas inom SHAPE i Mons, Belgien, syftar NSHQ till att främja samverkan mellan de allierades specialförband, både operativt och utbildningsmässigt.⁹⁰ NSHQ leds av en amerikansk flaggofficer och har i hög grad uppskattats i den amerikanska SOF-miljön.⁹¹ NSHQ är i viss mån öppet även för partnerländer till NATO, och bl. a. Sverige har sekunderat personal dit.⁹²

3.4.2 Övergripande bedömning av specialstyrkorna

Den sekretess som omgärdar specialförband gör att bedömningar av specialstyrkornas förmåga är särskilt svåra att göra, men vissa slutsatser kan ändå dras.

För det första har EUCOM-allokerade specialförband tillförts direkta nya förmågor, t. ex. CV-22, vilket ökar deras rörlighet. Som nämndes ovan har SOCEUR också ansvar för AFRICOM:s specialförbandsoperationer, vilket gör det rimligt att delar av övnings- och planeringsverksamheten inom SOCEUR handlar om afrikanska eventualiteter.

För det andra är det uppenbart att specialförbandsoperationer är på frammarsch inte bara i USA, utan i västvärlden i stort. Detta har delvis politiska anledningar, eftersom det ibland är politiskt lättare att beordra diskreta insatser med specialförband än en öppen militär aktion med konventionella förband. Men det handlar också, i fallet med SOCEUR, om att ytterligare öka samverkan, interoperabilitet och operativ gemensam förmåga i en västlig SOF-kontext. Denna trend kommer sannolikt att förstärkas, inte minst av budgetskalet, de närmaste åren.

⁸⁹ Se FAS (2013).

⁹⁰ Se NSHQ (2013).

⁹¹ Se t. ex. Gresham (2010).

⁹² Se NATO (2012).

3.4.3 Missilförsvarssystemet

USA genomför just nu en rad satsningar i Europa inom ramen för ett missilförsvarssystem som ska skydda Europa – och USA – från missiler avfyrade från t. ex. Iran och Nordkorea. Som en del av *European Phased Adaptive Approach* (EPAA) håller ett markbaserat radarsystem i Turkiet, med amerikansk personal men underställd NATO, samt baser med stationering av missilförsvarssystem (SM-3 missiler) i Rumänien och Polen på att installeras. Därtill baseras, som nämnts ovan, fyra jagare utrustade med ballistiskt missilförsvar (AEGIS-fartyg) i Rota, Spanien.⁹³ Av dessa har i princip ett alltid varit grupperat i östra Medelhavet, med trolig möjlighet att stötta såväl EPAA, inte minst NATO:s fleråriga missilförsvarsoperation i Turkiet, och Israels missilförsvar.

3.4.4 Övrig amerikansk närvaro i Baltikum

De NATO-medlemmar som saknar eget flygvapen och luftförsvar stöds av de övriga medlemmarna. Sedan 2004 patrullerar och upprätthåller NATO t.ex. kontinuerlig incidentberedskap över de tre baltiska staternas luftrum (*Baltic Air Policing*).⁹⁴ Uppgiften roterar mellan NATO:s medlemsländer var fjärde månad och oftast handlar det om att deltagande länder skickar fyra-fem stridsflygplan och 50-100 militärer. USA deltar i luftrumsövervakningen över Baltikum (hittills har USA deltagit fyra gånger: 2005, 2008, 2010 och 2014). I anslutning till den ryska aggressionen mot Ukraina 2014 dubblerades denna insats, räknat i antalet stridsflygplan, under en tid.⁹⁵

USA skickar kontinuerligt personal till den gemensamma baltiska försvarshögskolan i Tartu, (BALTDEFCOL).⁹⁶ USA har också skickat experter i IT-säkerhet till det *Center of Excellence* för cybersäkerhet som finns i Estland.⁹⁷

⁹³ Panetta (2012).

⁹⁴ NATO har sedan 2007, då den amerikanska Keflavikbasen stängdes, kollektivt ansvarat för övervakningen av Islands luftrum. NATO:s gemensamma luftförsvar innehåller två funktioner: *air surveillance* och *air policing*. *Air surveillance* innefattar endast en bevakning av luftrummet medan *air policing* omfattar beredskap att ingripa och faktiskt hävda luftrummet med militära medel.

⁹⁵ Estonian MoD (2012) and Lithuanian MoD (2014).

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

USA:s militära närvaro på plats i Baltikum är påtaglig även politiskt-diplomatiskt. USA har tre militärattachéer på varje ambassad i vart och ett av de baltiska länderna. Minst en av dessa måste alltid vara i tjänst på ambassaden under normal arbetstid.⁹⁸ En stor del av USA:s relationer till de baltiska staterna går genom USA:s partnerskapsprogram där en amerikansk delstat, framför allt förbanden i dess nationalgarde (*National Guard*), har länkats ihop med ett baltiskt land (Litauen – Pennsylvania; Lettland – Michigan; Estland – Maryland). Programtanken beskrivs som en succé och kommer att fortgå.⁹⁹

⁹⁸ Intervju, svenska ambassaden, Tallinn, 19/9 2012.

⁹⁹ Intervju, Bryssel oktober 2012.

4 USA:s militära förmåga i Europa efter 2016

Eftersom den militära amerikanska närvaron och aktiviteterna är i en förändringsfas, är det av intresse att se vad som händer de närmaste åren och vad det i sin tur betyder för säkerheten runt Östersjön samt USA:s militära handlingsfrihet i svenskt närområde. Den militära värdering som görs i det följande utgår från i huvudsak kvantitativa faktorer.¹⁰⁰ Detta görs först genom att analysera markförbanden, de som är svårast att förflytta i och till Europa. Analysens tyngdpunkt nedan ligger på amerikansk handlingsfrihet i händelse av konflikter i svenskt närområde. Den tar avstamp i de beslut som fattats fram till år 2017. Möjligen skulle nya politiska prioriteringar från amerikansk sida kunna påverka utvecklingen. Sannolikheten är dock stor att nu beslutade förstärkningar inte kommer att förändras fram till år 2020, eftersom åtgärderna har stort stöd i kongressen och på grund av den relativa procesströghet som kännetecknar en stor administration som det amerikanska försvarsdepartementet.

4.1 Status och utveckling av den militära närvaron

Sammanlagt kommer USA i Europa att i slutet av 2017 ha två permanent baserade lätta brigader, och därtill en inroterande tung brigad från kontinental USA samt utrustning i Europa för ytterligare två tunga brigader. Frågan är vad dessa förband ger för förmåga i olika situationer, kanske främst med kort eller lång förvarning samt var de geografiskt kan vara.

Ett sätt att bedöma förmåga är att räkna samman tillgängliga manöverbataljoner, eftersom förbanden i normalfallet inte är grupperade i sammansatta brigader. När brigadstridsgrupperna infördes, under de stora amerikanska insatserna i Irak och Afghanistan, minskades antalet manöverbataljoner från tre till två, för att snabbt kunna öka antalet brigader och för att man antog att upprorsbekämpning skulle kunna genomföras med färre manöverenheter. Det var också en del av dåvarande försvarsminister Rumsfelds transformation av den amerikanska försvarsmakten

¹⁰⁰ Se vidare förutsättningarna som anges under rubrik 1.2 Metod och material ovan.

till mer lättroliga förband. På senare år har dock en tredje bataljon återinförts, tillsammans med mer artilleri och ingenjörsförband, för att få en bättre förmåga till konventionell krigföring.¹⁰¹ De i Europa befintliga brigadernas förband är engagerade i olika typer av verksamhet, t.ex. övningar eller egen träning. De förhandslagrade förbanden har inte sin personal i Europa, varför de måste flygas in. Överlag torde det vara så att i tidiga lägen med kort förvarning är det taktiska enheter motsvarande bataljonsnivå som först finns tillgängliga.

Därtill har just bataljonsenheter traditionellt varit en utgångspunkt för att beskriva rysk förmåga. I krigsspel som genomfördes av den amerikanska tankesmedjan RAND under 2014-2015, var utgångspunkten att Ryssland disponerade 27 bataljonstridsgrupper från det västliga distriktet och Kaliningrad för överraskande anfall mot de baltiska staterna. NATO:s defensiva kapacitet bedömdes till 17 lätta bataljoner och efter några dagar ytterligare tillfördes tre ytterligare bataljoner.¹⁰²

De amerikanska permanenta brigadförbanden, den med pansarfordonet *Stryker* beväpnade *2nd Cavalry Regiment* och den luftburna *173rd Airborne Brigade*, har båda tre manöverbataljoner vardera. För den senare utgörs tredje bataljonen av nationalgardister från kontinentala USA. Med tillförseln av materiel inom *European Activity Set* (EAS), kom en förstärkt bataljonuppsättning i januari 2014 och med fortsatta tillskott har EAS under hösten 2016 summerat till en brigadstridsgrupp med materiel. Om tillförseln ägt rum i jämn takt motsvarar det en ny manöverbataljon för vardera 2014, 2015 och 2016. Efter Rysslands aggression mot Ukraina 2014 påbörjades också inrotationen av utvalda förband från USA till Europa, *Regionally Allocated Forces* (RAF).¹⁰³ Under 2015 och 2016 utökades insatsen med inroterad trupp, vilket från och med 2017 motsvarar en brigadstridsgrupp som utan avbrott (*heel-to-toe*) kommer att befinna sig i Europa.¹⁰⁴ Detta kan sägas motsvara en kumulativ ökning med en manöverbataljon per år från 2015. Därutöver förhandslagrar USA materiel – *Army Prepositioned Stocks*, APS – för ytterligare en brigadstridsgrupp. Detta motsvarande tre manöverbataljoner, vilka ska vara färdigutrustade 2017. Slutligen är USA ramnation för en av Natos framskjutna bataljoner, *Enhanced Forward Presence* (EFP), vilken kommer att vara på

¹⁰¹ Se Tan (2015) och O'Rourke (2006).

¹⁰² Se Shlapak och Johnson (2016), s. 4. För att kunna göra styrkejämförelser har över tiden olika förbandsekvivalenter varit utgångspunkt, t.ex. så använde amerikanska försvaret *Armored Division Equivalent* (ADE) och *Division Equivalent Firepower* (DEF) under det kalla kriget. Se vidare Mearsheimer (1989), s. 63.

¹⁰³ Detta kallas även *European Rotational Force* (ERF).

¹⁰⁴ Tilghman (2016).

plats i Polen under våren 2017.¹⁰⁵ Denna senare bataljon kommer, åtminstone inledningsvis, tas ur andra förband med uppgifter i Europa – första bataljonen kommer från *2nd Cavalry Regiment*.¹⁰⁶

Förutom arméns europeiska förmåga, kan förstärkningar komma i form av snabbinsatsförband från kontinentala USA, *Global Response Force* (GRF), samt amerikanska marinkårsförband. Inom GRF har 82. luftlandsättningsdivisionen alltid en brigad i beredskap och brigaden har i sin tur en bataljon med 18 timmars beredskap.¹⁰⁷ USMC kan sägas ha tre basområden i Europa. En finns i sydväst, med en nyligen utbyggd närvaro i Spanien.¹⁰⁸ I sydost finns dels *Black Sea Rotational Force* (BSRF), med verksamhet i Rumänien, och dels en i huvudsaklig kontinuerlig närvaro av amfibiestyrka på köl i Östra Medelhavet. En tredje bas finns i Nordväst, i form av inroterande personal och förhandslagrad materiel i Norge. Det senare torde vara av störst värde för insatser i svenskt närområde och har de senaste åren förstärkts med bl.a. stridsvagnar. Enligt planerna ska det efter de senaste kompletteringarna, färdiga 2016, finnas material och förnödenheter för en *Marine Air and Ground Task Force* (MAGTAF), i storleksordningen en *Marine Expeditionary Brigade* (MEB).¹⁰⁹ Denna innefattar i så fall en regementsstridsgrupp och samverkande flygande förband, t.ex. attackhelikoptrar och stridsflyg. En sammanfattning av förbandstyper och förband finns i figur nedan.

¹⁰⁵ Adamowski, Jaroslaw (2016).

¹⁰⁶ Hodges (2016).

¹⁰⁷ Tan (2016).

¹⁰⁸ Sanborn (2015).

¹⁰⁹ Cavas (2015).

Figur 7: Amerikanska förbandstyper och manöverbataljoner i Europa

<i>Force category</i>	<i>Type of unit</i>	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Permanent Forces (PF)	<i>Airborne BCT</i>	2	2	2	2	2	2
	<i>Stryker BCT</i>	3	3	3	3	3	3
	<i>Armoured BCT</i>	2					
Regionally Allocated Forces (RAF)	<i>Armoured BCT</i>				1	2	3
Army Prepositioned Stocks (APS)	<i>Armoured BCT</i>						3
European Activity Set (EAS)	<i>Armoured BCT</i>			1	2	3	3
Enhanced Forward Presence (EFP)***	<i>Battalion Combat Team</i>						1
Global Response Force (GRF)*	<i>Airborne BCT</i>	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)
U.S. Marine Corps (USMC)**	<i>Marine Expeditionary Bde</i>	(?)	(?)	(?)	(?)	(3)	(3)
Manoeuvre battalions		7-10	5-8	6-9	8-11	10-16	14-21

* *Insatsmöjligheter med GRF är beroende av USA:s eventuella andra operativa behov.*

** *Den officiella informationen om USMC närvaro i Europa under kris och krig är begränsad.*

*** *Den första amerikanska bataljonen till EFP tas från den i Europa permanenta baserade (PF) luftburna brigaden.*

En samlad bedömning av den amerikanska Europaarméns styrketillväxt under fem år, fram till och med 2017, ger nästan en tredubbling av antalet manöverbataljoner – från 5 till 14, och detta uteslutande i form av tunga mekaniserade förband.¹¹⁰ Därtill utökas förhandslagringen av marinkårsförband till ytterligare ca 3 manöverbataljoner. Med det uppnådda antalet taktiska manöverförband, så förbättras balansen visavi rysk förmåga betydligt. Emellertid så måste också ett antal andra egenskaper vägas in, t.ex. de taktiska enheternas tillgänglighet i tid och rum – vilket främst torde vara avhängigt andra uppdrag på andra platser. Andra kapacitetsfaktorer innefattar tillgång till andra vapenslag, t.ex. artilleri och luftvärn, respektive samverkansförmåga med andra försvarsgrenar, inte minst flygunderstöd.

¹¹⁰ Med tunga förband avses sådana som har det kraftigaste skyddet på sina fordon, i huvudsak stridsvagnar av typen M1 Abrams och stridsfordon av typen M2 Bradley.

Bland förstärkningsoptionerna fram till 2020 torde det ingå substantiella artilleriförband, bl.a. minst en förhandslagrad artilleribrigad.¹¹¹ Två andra nyckelaspekter är möjligheten att uppträda i större förband och tillgången på förstärkningar.

De två lätta och de tre tunga brigaderna, tillsammans med den planerade tillförseln av lednings- och understödsförband, summerar till en förstärkt division eller med förstärkningar huvuddelen av en armékår.¹¹² En sådan förbandsenhet borde med framskjutna delar kunna lösa uppgifter i östra Europa inom någon vecka. Förbanden med förhandslagrad utrustning planeras kunna vara vid fronten på 9 dagar, givet att de inte möter motstånd från en angripare.¹¹³

I konfliktscenarier av mer utdragen karaktär och med en stor resursinsats från angriparen behövs en större förbandsmassa ianspråkta, inkluderande såväl aktiva som reservförband från kontinentala USA. Nationalgardet, *National Guard* (NG), har som nämnts ovan ett särskilt program, *State Partnership Program*, som omfattar 22 central- och östereuropeiska nationer. Programmet är ett övningsutbytesprogram där olika NG-förband har fått en värdnation att utbilda och samträna med. Genom att USA planerar att flytta över hela förband vid inroterande av brigader, d.v.s. såväl materiel som soldater, så övas förflyttningar över Nordatlanten. Därmed kan ytterligare förband förstärka och inom veckor potentiellt ge USA handlingsfrihet med ytterligare armékårer i Europa.¹¹⁴

De amerikanska förband som snabbast kan ta sig till Nordeuropa vid en väpnad konflikt är flygstridskrafter. I Europa disponerar USA en relativt stor och kapabel flygkomponent, med tyngdpunkt på attackförmåga. Vid en större konventionell flygoperation är den första utmaningen att trycka tillbaka eller slå ut angriparens luftförsvar och den andra utmaningen att generera flyguppdrag (*sorties*). De senare är viktiga kopplat till antalet mål som ska bekämpas på marken, till sjöss och i luften samt till hur mycket flygresurser som kan vara i luften i insatsområdet. Avseende bekämpande av luftförsvar har USA en division inriktad på långräckviddigt

¹¹¹ På bilder från stabsdelen av övningen Anakonda syns en amerikansk artilleribrigad, tillsammans med andra polska och amerikanska förband vid Kaliningrad. Se EUCOM (2016).

¹¹² Ambitionen från amerikansk sida är att ha materiel motsvarande en komplett division i Europa. Enligt Mr. Carl J. Cartwright, Executive Director for Field Support Operations at the U.S. Army Sustainment Command: "...we are probably going to go as high as an armored division [of equipment] over there – probably sooner than later." Gourley (2016).

¹¹³ Freedberg (2017).

¹¹⁴ Enligt generalmajor Duane Gamble innefattar "the full war plan's Time Phased Force Deployment Data (TPFDD) would deploy, not just brigades, but bring corps and divisions worth of forces back to Europe to counter Russian aggression." Se Freedberg (2017).

jakt (F-15C) och en inriktad på luftvärnsbekämpning (SEAD/DEAD med F-16).¹¹⁵ Vid en högintensitetskonflikt, t.ex. en rysk attack på de baltiska staterna, så torde det vara en strävan att tillföra stridsflyg med smygegenskaper,¹¹⁶ främst F-22 *Raptor* och F-35 *Lightning*, respektive stridsflyg för elektronisk störning, EF-18G *Growler* eller E-6 *Prowler*. De senare finns endast i flottan, *US Navy*, och behöver tillsammans med smygflygplanen flygas över Atlanten i ett tidigt skede.

Därutöver torde fler av flygvapnets stridsflygplan flygas över Atlanten, troligtvis sammansatta i en eller flera *Air and Space Expeditionary Force* (AEF). USA har tio AEF, varav två över tiden kan vara insatta och i praktiken har åtminstone en varit insatt de senaste decennierna.¹¹⁷ Precis som när det gäller arméstridskrafterna, så är en viktig faktor tillgänglighet för flygstridskrafter i tid och rum – vilket främst torde vara avhängigt andra uppdrag på andra platser.¹¹⁸ En AEF torde kunna vara insatsklar i Europa på någon eller några dagar.¹¹⁹ Andra förstärkningar torde vara en hangarfartygsgrupp med ett eller flera hangarfartyg, med vardera ett 80-tal stridsflyg, som inom en vecka kan operera i Nordatlanten. Möjligen kan även bombflyg utgångsbaserade i USA aktualiseras, då dessa kan slå ut många mål samtidigt. Under flyginsatserna i Libyen 2011 tilldelades bombflygplanen B-1B *Lancer* 20 mål per flygplan och flyginsats.¹²⁰ Dock är också bombflygplanen bärare av strategiska kärnvapen, varför USA möjligen söker undvika att sätta in dem, för att hålla konflikten på en konventionell nivå.¹²¹ Därtill kan det behövas flera olika

¹¹⁵ *Suppression of Enemy Air Defences* och *Destruction of Enemy Air Defences* (SEAD/DEAD).

¹¹⁶ Att föra fram smygflygplan och att genomföra övningar med dessa och allierade har varit viktigt sedan den ryska aggressionen mot Ukraina 2014. Se bl.a. Mehta (2015).

¹¹⁷ Powers (2016).

¹¹⁸ En av de största utmaningarna i modern tid för de amerikanska flygstridskrafterna var inledningen av Libyenoperationen 2011, på grund av att den sammanföll med pågående operationer i Irak och Afghanistan samt med den största rotationen av personal mellan dessa operationsområden och kontinentala USA. Exempelvis var alla flygtransport- och lufttankningsresurser under *Air Mobility Command* (AMC) upptagna, så att en improviserad omdisposition och risktagning fick initieras. På 72h efter order började emellertid en i hopsamlad flotillj med ett tjugotal lufttankningsplan sina operationer från Spanien. Se Owen (2015), s 78f.

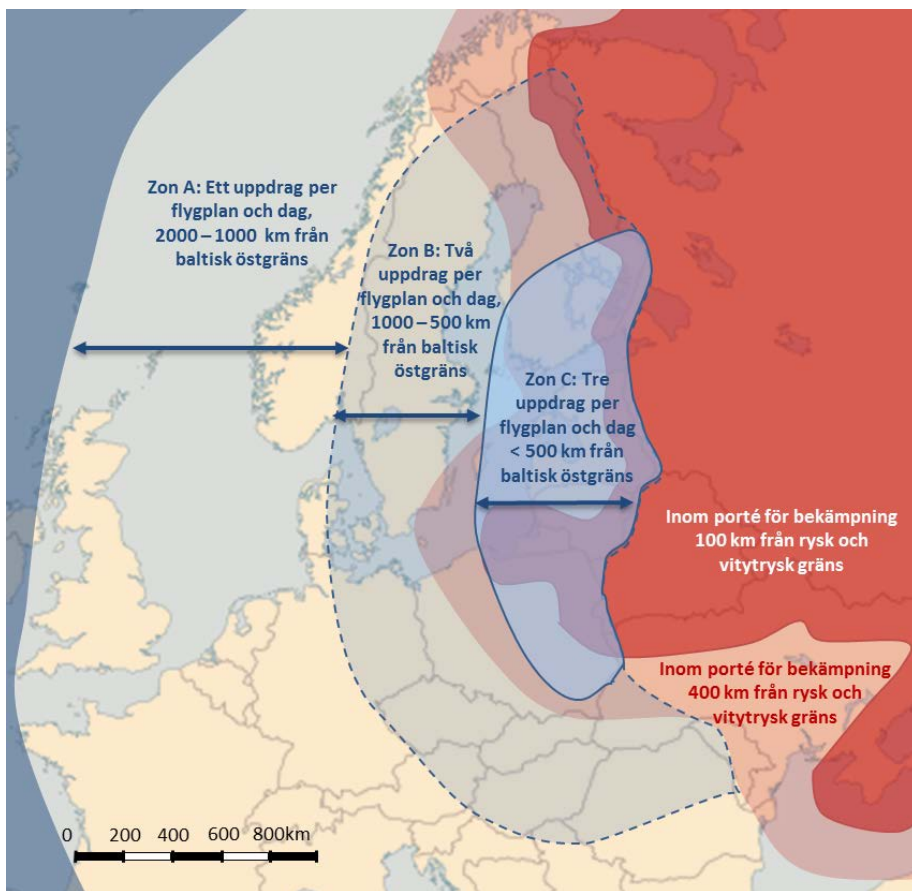
¹¹⁹ Målsättningen är att en till två AEF ska kunna vara färdig att utgrupperas inom 48h och ytterligare fem AEF inom 15 dagar, enligt flygvapnets vision 2020. Se Powers, Rod (2016)

¹²⁰ Staker (2016).

¹²¹ Övningar med bombflygplan av typen B-2 och B-52 i Europa ökade markant efter den ryska aggressionen mot Ukraina 2014. I de officiella uttalandena kring frambaseringen av dessa enheter lyfts både avskräckning med kärnvapen och konventionella vapen fram. Se Pawlyk (2014 och 2015). Nya typer av amerikanska kärnvapen i Europa skulle kunna vara ett sätt att möta uppbyggnaden av ryska kärnvapen, samt förhållandet att Ryssland - enligt USA - bryter mot INF-avtalet. Se Gertz (2014).

sorters stöd- och specialflyg från USA, kanske främst lufttanknings- och transport-flygplan, men även radarspanings- och havsövervakningsflyg.

För att upprätthålla en hög insatsfrekvens är det önskvärt att minimera avståndet mellan flygbas och insatsområde. Samtidigt är det önskvärt att inte vara för nära fientligt territorium med hänsyn till risken för fientlig bekämpning. Ofta används lufttankning såväl i operationsområdet som i ett eller flera led på väg till operationsområdet. Trots det senare är det ofta önskvärt att kunna basera relativt nära målområdet. Med hänsyn till förberedelsetid, anflygning och retur, flygtid över målområdet och pilotstatus kan några tumregler för västvärldens flyginsatser skisseras. Om avståndet mellan flygbasen och insatsområdet är upp till 500 km, så kan ett och samma flygplan flyga upp till tre flyguppdrag per dag. Motsvarande siffra för avståndet 500-1 000 km är två flyguppdrag per dag och för avstånd över 1 000 km blir det högst ett flyguppdrag per dag. I bilden nedan motsvarar dessa avstånd zonerna C, B respektive A.

Figur 8: Möjliga antal uppdrag per dag och flygplan beroende på basering

En begränsande faktor för hur nära fronten det går att basera flygsystem är motståndarens möjligheter att bekämpa flygbaser och stridsflyg.¹²² De senare kan bekämpas på marken respektive i luften av på fientligt territorium grupperat artilleri samt luftvärn.¹²³ På avstånd upp till 100 km når ett flertal markbaserade system, t.ex. raketartilleri BM-30 *Smerch* samt luftvärn som BUK-M3 och S-300. Med framskjutna sensorer och mer kvalificerade bekämpningssystem blir motsvarande

¹²² Enligt general Gorenc, före chefen för de amerikanska flygstridskrafterna i Europa (USAFE), så är en stor del av Natos markterritorium i händelse av en väpnad konflikt ”contested airspace” – d.v.s. luftrum som fienden kan påverka. Han uppgav vidare att en tredjedel av Polens luftrum var inom det ryska luftvärnets räckvidd. Se Freedberg (2014).

¹²³ Svan (2015).

säkerhetsavstånd i storleksordningen 400 km, t.ex. genom räckvidden hos den ballistiska roboten *Iskander*, SS-26, respektive hos luftvärn som vissa versioner av S-300/400.¹²⁴ Därtill kan det finnas ett lufthot, i form av stridsflyg och helikoptrar, vilka också kan bekämpa flyg på marken och i luften.

Med antaganden enligt ovan kan de amerikanska flygstridskrafternas insatsmöjligheter i Nordeuropa och dess förutsättningar för att försvara de baltiska staterna mot Ryssland skisseras.

Om USAFE antas i fredstid disponera attackflygplan med fem stridsflygsdivisioner om tjugo flygplan i varje, så blir summan 100 flygplan. Om dessa utgår från fredstida basering kan de göra 100 flyguppsdrag per flygplan och dag (zon A). Om alla framgrupperas till inom 500 km från insatsområdet (zon C), så tredubblas antalet flyguppsdrag per flygplan och dag till (3x100 =) 300. Ett problem är då att huvuddelen av möjliga baser är mycket nära den ryska gränsen och därför för riskfyllda att utnyttja. Därtill är det behov av en förberedd infrastruktur, som banor och uppställningsplatser, samt tillgång till förnödenheter och försörjningslinjer. Slutligen är de geometriska förhållandena viktiga, d.v.s. var hela eller huvuddelen av flyginsatserna ska göras. Avstånden för amerikanska insatser i Polen och i Litauen är relativt goda med hänsyn till disponibla fredstida flygbaser. Om insatsområdet är fokuserat till Estland är det mycket mer ogynnsamt – alla amerikanska och allierade flygbaser, utanför de baltiska staterna, ligger bortom 1 000 km från Narva. Därtill finns det behov av att ha alternativa baser eller reservbaser, då de disponibla baserna i olika situationer kan vara oåtkomliga.

En stor utmaning för Washington är att basera eventuella förstärkningar med ytterligare flyg från kontinentala USA. Om 1-2 AEF med understödsflyg ska till Europa behövs utrymme för åtminstone 100-200 fler stridsflyg.¹²⁵ En naturlig fördelning är att låta större och mer långflygande flygsystem, som tankningsflyg, basera tillbakadraget (motsvarande zon A) och det taktiska flyget mer framskjutet (motsvarande zon B och C). Troligen undviks baser bortom 2 000 km, i linje med

¹²⁴ Eftersom robotar behöver göra kursändringar och manövrera, vilket innebär att rörelseenergi och bränsle konsumeras, så kan i princip aldrig robotar nå sina maxräckvidder. Vid insättande av t.ex. kryssningsrobotar och luftvärns- eller jaktrobotar är ett grundläggande ingångsvärde att ta hänsyn till robotarnas manöverbehov för att ha stor möjlighet till verkan. Därtill ger berg och jordens krökning etc., begränsningar för kommunikation och sensorer för markbaserade system. En radar på 30 m höjd kan se ett flygande mål på 100 m höjd tidigast på ett avstånd av 60 km.

¹²⁵ Förre chefen för EUCOM, tillika den tidigare högste befälhavaren i NATO, general Breedlove, varnade 2014 för att ett stort krig i Europa skulle innefatta hundratals eller t.o.m. tusentals flyguppsdrag per dag. Se Freedberg (2014).

basering av tidigare flygkampanjer, vilket därmed i huvudsak utesluter baser i Sydeuropa.¹²⁶

4.2 En ökad förmåga i södra Östersjön

USA kommer under 2017 att ha framgrupperat materiel och stående förband i de baltiska staterna, Polen, Tyskland och BENELUX-länderna motsvarande en tung division, som därmed torde finnas tillgänglig inom en vecka. Möjligen innefattar det med förstärkningar huvuddelen av en armékår inom två veckor. På motsvarande sätt har USA handlingsfrihet med ett hundratal stridsflyg inom några dagar, inklusive en behovssammansatt flygstyrka (AEF) från kontinentala USA. Inom någon vecka torde ytterligare en AEF och annat flyg kunna tillföras. Därtill kan betydande sjöstridskrafter tillföras inom samma tidsperiod, inklusive hangarflyg. Med hänsyn till den fredstida grupperingen torde möjligheterna att genomföra försvarsoperationer i södra Östersjöområdet därmed ha ökat markant, jämfört med läget innan våren 2014.

Sammantaget har försvarsutmaningarna för USA och dess allierade förskjutits norrut. Visserligen har den ökade amerikanska och allierade förmågan i Central- och Östeuropa mötts av aviserade ryska förstärkningar. Men för insatser i södra Östersjön, Polen och Litauen torde eventuell rysk framgruppering skapa tydliga indikatorer och förvarning. Eventuella substantiella förstärkningar till vitryska territorium respektive Kaliningrad ger möjligheter att vidta motåtgärder för USA och dess allierade. Däremot är det betydligt svårare att uppnå förvarning för ryska omdispositioner av militär förmåga till mellersta Östersjön och Lettland samt Estland och det är svårt att snabbt föra fram egna resurser till det området. Allierades transporter till Estland via mark, sjön eller genom luften, tar längre tid och är mer sårbara.

En annan fråga, förutom att framgruppera förband, är behovet av underhållslinjer och vägar för att manövrera med egna förband i önskade riktningar. Det senare inkluderar eventuella behov av att förstärka flanker eller avskräcka ett angrepp genom att ha förmåga i alternativa riktningar.¹²⁷ I Afghanistan eftersträvades två

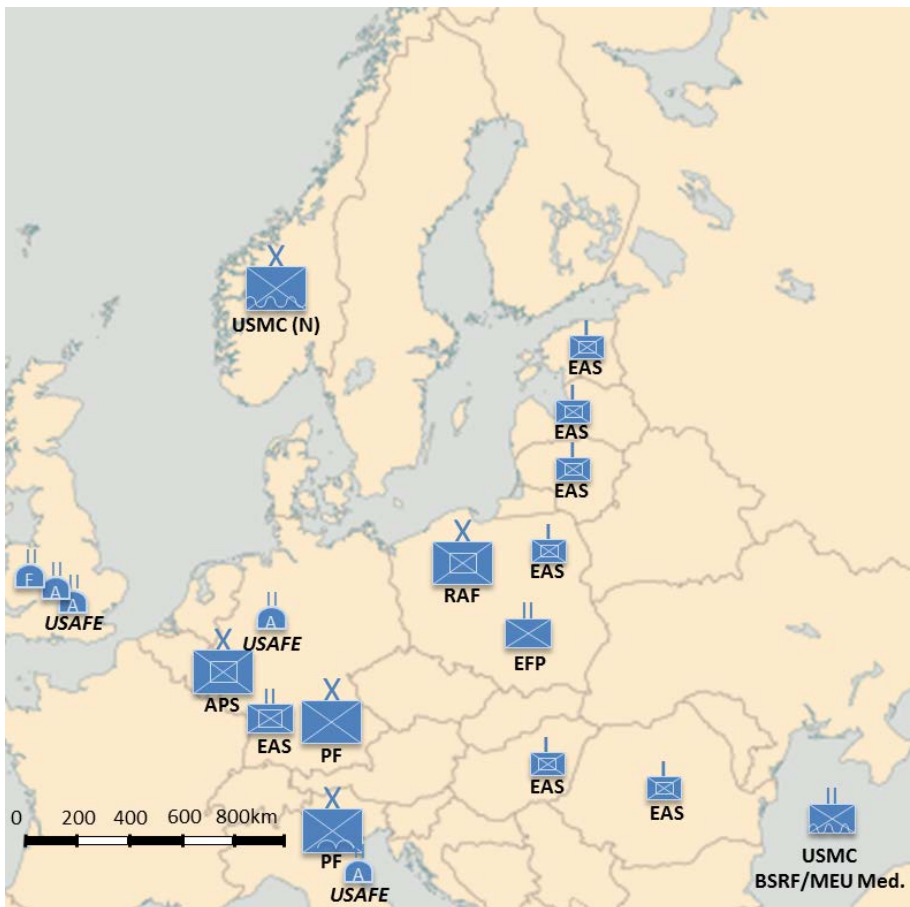
¹²⁶ Detta är konsistent med avstånden vid operationerna Desert Storm (1991), Allied Force (1999), Iraqi Freedom (2003) och Odyssey Dawn/Unified Protector (2011).

¹²⁷ Jämför amerikanska intressen av att stötta Ukraina eller öppna upp hot gentemot Ryssland i andra riktningar, s.k. *horizontal escalation*. Se Kofman (2016).

strategiska försörjningslinjer. En större insats i de baltiska staterna torde ha liknande behov, såväl i fred och kris som i krig. Därmed är underhållslinjer och alternativa operationsriktningar också en viktig anledning till att USA:s och dess allierades närmaste utmaningar ligger i mellersta Östersjön.

Nedanstående bild illustrerar den kommande amerikanska militära närvaron i Europa, inklusive permanent baserade och förhandslagrade förband.

Figur 9: Permanenta, inroterande och förhandslagrade förband i Europa under 2017

5 Slutsatser

Syftet med denna studie har varit att söka svar på följande frågor:

- i) Vilka övergripande militära förmågor – främst med avseende på insatser i Europa och svenskt närområde – har USA handlingsfrihet med i Europa idag, d.v.s. 2016?
- ii) Vilka förändringar avseende dessa förmågor kan förutses under de närmaste fyra åren, d.v.s. t o m 2020?
- iii) Vilka drivkrafter synes att främst förklara den förändrade amerikanska militära närvaron i Europa?

I korthet ger den ovanstående analysen följande svar på dessa frågor.

5.1 USA:s övergripande militära förmågor i Europa 2016

USA har på övergripande nivå tillgång till ett framgrupperat strategiskt högkvarter (US EUCOM) och totalt ca 63 000 permanent baserad militär personal i Europa.

På armésidan är två lättare brigadstridsgrupper permanent baserade på kontinenten och en tung sådan närmast permanent inroterande. Man har stora och kvalificerade träningsanläggningar för markstrid med understödsförband och ledning. Man har också påbörjat förhandslagring av utrustning för ytterligare två tunga brigader.

Vad gäller flygstridskrafter har USA mer än 150 kvalificerade stridsflygplan baserade i Europa, vilket är jämförbart med ett större europeiskt flygvapen i sin helhet (t. ex. det spanska flygvapnet). Det amerikanska flygvapnet i Europa torde – genom sina flygplanssystem och sin utrustningsnivå i övrigt – ha större eldkraft än de flesta europeiska flygvapen. Till denna bild hör också strategiska eller taktisk-strategiska förmågor som lufttankningsplan och möjlighet till kärnvapeninsatser.

På den marina sidan har den amerikanska 6:e flottan sitt högkvarter i Neapel (Italien), med ledningsfartyget USS *Mount Whitney*, och fyra AEGIS-jagare med mssilförsvarskapacitet permanent baserade i Spanien. Marinkårens uppgifter och betydelse i Europa har ökat och det totala antalet marinkårssoldater har fördubblats under de senaste tre åren.

Vidare har USA en viss specialförbandsförmåga i Europa och håller på att bygga upp ett kvalificerat missilförsvarssystem i bl. a. Polen och Rumänien.

Totalt har alltså USA sedan ett par år tillbaka börjat gå ifrån den inriktning mot lättrobligare förband och företrädesvis mobil förmåga som inte minst Obamaadministrationens neddragningsbeslut 2012 var det senaste uttrycket för. Istället ser vi idag konturerna av en återgång till tyngre militära förmågor för avskräckningändamål och för territoriellt försvar av de europeiska allierade länderna.

5.2 Planerade förändringar av USA:s militära förmåga fram till 2020

De förband som ofta drar till sig störst intresse i termer av volymförändringar är markförband, särskilt tunga sådana. Det är också här som de planerade förändringarna av USA:s militära närvaro i Europa är störst – på flyg- och marinsidan kommer förändringarna att bli betydligt mindre, även om man t.ex. på flygsidan står för en ombeväpning vid införandet av F-35 Joint Strike Fighter.

Sammanlagt kommer USA i Europa att i slutet av 2017 ha två permanent baserade lätta brigader, därtill en inroterande tung brigad från kontinentala USA, samt förhandslagrad utrustning i Europa för ytterligare två tunga brigader. Geografiskt är allt detta grupperat i de baltiska staterna, Polen, Tyskland och BENELUX-länderna samt Italien. Till det kommer marinkårsmateriel i Norge. Sammantaget motsvarar förbanden en balanserad insatsstyrka motsvarande nästan en armékår. Efter en samlad bedömning av den amerikanska Europaarméns styrketillväxt från 2012-13 till och med 2017, innebär detta nästan en tredubbling av antalet manöverbataljoner – från 5 till 14, främst i form av tunga mekaniserade förband. Därtill utökas förhandslagringen av marinkårsförband till ytterligare ca 3 manöverbataljoner.

De två lätta och de tre tunga brigaderna, tillsammans med den planerade tillförseln av lednings- och understödsförband, summerar till en förstärkt division eller med förstärkningar huvuddelen av en armékår – när personal till de brigader vars utrustning förhandslagrats tillförts. En sådan förbandsenhet kan börja lösa uppgifter i östra Europa inom någon vecka och i sin helhet inom två veckor, förutsatt att den inte blivit engagerad i strid. Till detta kommer olika former av expeditionära snabbinsatsförband baserade i det kontinentala USA. Möjligen innefattar detta med förstärkningar huvuddelen av en armékår inom två veckor.

På motsvarande sätt har USA handlingsfrihet med ett hundratal stridsflyg inom några dagar. Inom någon vecka torde ytterligare flygförband kunna tillföras. Med

hänsyn till den frestdida grupperingen torde möjligheterna att genomföra försvarsoperationer i södra Östersjöområdet därmed ökat markant, jämfört med läget innan våren 2014.

5.3 Vilka drivkrafter förklarar den förändrade amerikanska militära närvaron i Europa?

Det fanns ett flertal argumentationslinjer i den amerikanska debatten inför 2012 års neddragningsbeslut. För Obama-administrationens del utgjordes de i första hand av ekonomiska argument. Givet finanskrisen och de av denna genererade stora problemen för den amerikanska ekonomin framstod nedskärningar av den militära förmågan i Europa som ett rationellt drag, särskilt som de kopplades till en, som administrationen då upplevde det, förbättrad säkerhetspolitisk situation. Det senare utgjordes inte minst av Obama-administrationens optimistiska syn på Rysslands utveckling under ledning av den dåvarande presidenten Medvedev. Därtill kom en önskan från det demokratiska partiets sida om att gå från Bushadministrationens krigsfot, med stora förband insatta i Mellanöstern med kringregioner, till en frestdida hållning. Detta förstärktes av administrationens önskan att omprioritera såväl militära som ekonomiska resurser till Asien ("pivoteringen" eller om-balanseringspolitiken). Såväl ekonomiska som säkerhetspolitiska faktorer – dvs. den upplevda bristen på geopolitiska problem i Europa med omnejd – låg alltså bakom nedskärningsbesluten.

Därtill kom de övriga argumentationslinjerna i den amerikanska interna debatten, som baserades på uppfattningar som att Europa utgjorde en fripassagerare säkerhetspolitiskt och att USA, i ett läge med goda relationer till Ryssland, inte behövde fortsatt subventionera försvaret av de europeiska välfärdsstaterna.

Varför har då USA bara fyra år senare en helt annan och mycket mer ambitiös – samt avsevärt mer kostsam – militär närvaro i Europa? Den amerikanska ekonomin har visserligen förbättrats, men de "bromsmekanismer" (sequester-processen) som införts är fortfarande kvar och kan potentiellt påverka försvarsbudgeten väsentligt. Att i det läget prioritera Europa innebär att andra delar av världen – t. ex. Asien – inte kommer att få samma militära uppmärksamhet.

Inrikespolitiskt har läget varit betydligt mera oklart, men uppenbart är att åtminstone fram till valet 2016 hade de mer isolationistiska tendenserna i det amerikanska samhället inte fått något övertag vad gäller Pentagons planering för global militär närvaro.

Slutsatsen är således att det är militärstrategiska och geopolitiska faktorer – framför allt den i allt högre grad revanschistiska och aggressiva ryska politiken i Europa och dess närområde – som orsakat denna amerikanska omprioritering till Europa. Hade inte Krim olagligen ockuperats av Ryssland och inte heller ryska förband attackerat Ukrainas östra delar hade sannolikt inte alla de nu aktuella ansträngningarna från USA:s sida att uppgradera sin militära närvaro i Europa genomförts. En generell slutsats torde därför vara att när ett allvarligt geopolitiskt problem uppstår i ett visst område tenderar USA att ominrikta åtminstone delar av sin militära kapacitet till detta område, även om andra faktorer – som begränsade ekonomiska resurser och argument av inrikespolitisk natur – kvarstår.

Det återstår att se hur den nya Trump-administrationen kommer att hantera denna fråga framgent. Detta kräver en egen studie. De processer inom Pentagon och dess underlydande kommandon – främst EUCOM – som redan satts igång kommer emellertid med största sannolikhet att fortsätta i flera år framöver. Det finns inte heller några uttalanden från Trump eller hans administration som tyder på att några förändringar av den amerikanska militära närvaron i Europa skulle vara förestående. Åtminstone till 2018-19 kan vi alltså räkna med att se en fortsatt uppgradering av den amerikanska militära förmågan och närvaron i Europa.

6 Referenser

Adamowski, Jaroslaw (2016): "NATO Agrees On E European Rotational Troops At Warsaw Summit", *Defense News*, 2016 July 8, <http://www.defense-news.com/story/defense/omr/roadtowarsaw/2016/07/08/nato-agrees-eastern-european-rotational-battalions-warsaw-summit/86863516/>.

ACUS (2012): "*The Future of US European Command in a post-Afghanistan, post Arab spring, chaotic, unpredictable and financially constrained "new, new world"*". Policy briefs (Washington, DC: Atlantic Council of the United States).

Aviano Air base (2012): "603rd Air Control Squadron 'Scorpions'", faktablad, <http://www.aviano.af.mil/library/factsheets/factsheet.asp?id=4351> [2012-11-22].

Banusiewicz, John D. (2011); "*Panetta: Future Rests on Partnerships, Modernization*". American Forces Press Service, [.http://www.defense.gov/News/NewsArticle.aspx?ID=66165](http://www.defense.gov/News/NewsArticle.aspx?ID=66165).

Barry, Charles, Binnendijk, Hans (2012): "US and European Defense Capabilities and Cooperation: Widening Gaps" in *The Future of US European Command in a Post-Afghanistan, Post-Arab Spring, Chaotic, Unpredictable, and Financially Constrained 'New, New World'*, Atlantic Council of the United States.

Bildt, Carl (2012): "Nordiskt försvarssamarbete", *Alla Dessa Dagar*, 22 oktober, <http://carlbildt.wordpress.com/>.

Breedlove, Philip (2016): *Statement of General Philip Breedlove, Commander U.S. Forces Europe* (Washington, DC: Senate Committee on Armed Services), March 1, http://www.armed-services.senate.gov/imo/media/doc/Breedlove_03-01-16.pdf.

Brooks, Stephen, Ikenberry, G. John och Wohlforth, William C (2012/2013): "Don't Come Home, America: The Case Against Retrenchment", *International Security*, Vol 37, No.3 (Winter), s. 7-51.

Budihis, Chris (2012); "The Strategic Importance of U.S. Forces in Europe", *Army Magazine*, Vol. 62, Issue 2, February.

Burnett, Alexander A. (2013): *Command Assists Departure of Battle Tanks From Europe*, Armed Forces News Service (U.S. Department of Defense), <http://www.defense.gov/News/NewsArticle.aspx?ID=119695>.

Cavas, Christopher P. (2015): “Cave-Dwellers: Inside the US Marine Corps Prepositioning Program-Norway”, *Defense News*, 2015 September 20, <http://www.defense-news.com/story/defense/show-daily/modern-day-marine/2015/09/20/inside-us-marine-corps-prepositioning-program-norway/32511065/>

Carlsson, Märta & Winnerstig, Mike (2016): *Irreconcilable Differences: Analysing the Deteriorating Russian-US Relations*, FOI-R—4276—SE, (Stockholm: FOI).

Cenciotti, David (2016): “U.S. Air Force RQ-4 Global Hawk drone flew over Ukraine with transponder turned on for everyone to see”, *The Aviationist*, Oct. 18, <https://theaviationist.com/2016/10/18/u-s-air-force-rq-4-global-hawk-drone-flew-over-ukraine-with-transponder-turned-on-for-everyone-to-see/>.

CBO (2015): *Final Sequestration Report for Fiscal Year 2016*, Congressional Budget Office 28 December 2015. CBO (1998): *U.S. Ground Forces and the Conventional Balance in Europe*, Congressional Budget Office, juni 1988.

Coates, Edward N. et al (1976), *A questionnaire-based analysis of order-of-battle elements*, Army Research Institute for Behavioral and Social Science, Technical Paper 271.

Coffey, Luke (2012a): *Keeping America Safe: Why U.S. Bases in Europe Remain Vital*, Heritage Foundation Special Report #111 on National Security and Defense, 12 juli, <http://www.heritage.org/research/reports/2012/07/keeping-america-safe-why-us-bases-in-europe-remain-vital>.

Coffey, Luke (2012b): *Shrinking America’s Global Reach: U.S. Military Bases in Europe Remain Vital*, Issue Brief no. 3516, February (Washington: Heritage Foundation).

Colin, Clark (2016): “EUCOM Morphing To Better Deter Russia: SecDef Germany Trip Preview”, *Breaking Defense*, <http://breakingdefense.com/2016/05/eucom-morphing-to-warfighter-command-secdef-germany-trip-preview/>

Conetta, Carl et al. (2010) *Debt, Deficits, and Defense: A Way Forward*, Report of the Sustainable Defense Task Force, 11 juni. Se <http://www.comw.org/pda/fulltext/1006SDTfreport.pdf>.

Davis, Lynn E., Pettyjohn, Stacie L., Sission, Melanie W, Worman Stephen M, McNerney, Michael J. (2012): ”U.S. Overseas Military Presence. What are the Strategic Choices?” RAND Project Air Force, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2012/RAND_MG1211.sum.pdf.

Deni, John R. (2012): *The Future of American Landpower: Does Forward Presence Still Matter? The Case of the Army in Europe*, Strategic Studies Institute, United States Army War College.

DOD (2011): *The World with Commanders' Area of Responsibility*, https://www.defense.gov/DesktopModules/SiteRegistry/Templates/DGOV/UCP_2011_Map4.pdf.

DOD (2016): European Reassurance Initiative, Department of Defense Budget, Fiscal Year (FY) 2017, February 2016, Office of the Under Secretary of Defense (Comptroller)

Dunne, Michele (2012): "Implications of the Arab Spring for EUCOM", in *The Future of US European Command in a Post-Afghanistan, Post-Arab Spring, Chaotic, Unpredictable, and Financially Constrained 'New, New World'*, Atlantic Council of the United States.

Durkee, Michael (2012): "*The Future of US European Command: Enduring Missions, New Challenges*" in "The Future of US European Command in a Post-Afghanistan, Post-Arab Spring, Chaotic, Unpredictable, and Financially Constrained 'New, New World'", Atlantic Council of the United States.

DVIDS (2013): "'The CAV is here': Fort Hood soldiers support EUCOM Training Exercise Immediate Response 13", August 25, (Defense Video and Imagery Distribution System), <http://www.dvidshub.net/news/112570/cav-here-fort-hood-soldiers-support-eucom-training-exercise-immediate-response-13#.UmJVThw01Qg>.

Estonian MoD (2012): *Estonia and the US*, Estonian Ministry of Defense, <http://www.vm.ee/?q=en/node/66#defence>.

EUCOM (2012a): *U.S. European Command: The vision and mission of EUCOM*; <http://www.eucom.mil/mission/background/fact-sheets>.

EUCOM (2012b): *EUCOM Numbers and Highlights: Key statistics and brief information about the command, its components and activities*, <http://www.eucom.mil/mission/background/fact-sheets>.

EUCOM (2012c) *History of EUCOM*, <http://www.eucom.mil/mission/background/fact-sheets>.

EUCOM (2012d): "*European Command 2012 Posture Statement Admiral James G. Stavridis*", U.S. European Command.

EUCOM (2013a): *Fact Sheet: EUCOM by the Numbers*, <http://www.eucom.mil/doc/24344/by-the-numbers.pdf>.

EUCOM (2013b): *U.S. Naval Forces Europe*, <http://www.eucom.mil/organization/our-forces/us-navy-europe>.

EUCOM (2016): Foton av US ARMY Europe på flickr, https://www.flickr.com/photos/usarmyeurope_images/24808598176/in/photostream

EUCOM (2017): *Press Releases - Deputy Commander Lt. Gen. Tim Ray Welcomes 3rd Brigade Arrival*, “U.S. European Command Deputy Commander Lt. Gen. Tim Ray welcomed the arrival of 3rd Brigade of the 4th Infantry Division to Bremerhaven, Germany, Jan. 8, 2017”, <http://www.eucom.mil/press-room/press-releases/deputy-commander-lt-gen-tim-ray-welcomes-3rd-bridage-arrival>

FAS (2013): *US Naval Special Operations Forces*, Federation of American Scientists, http://www.fas.org/irp/agency/dod/socom/sof-ref-2-1/SOFREF_Ch4.htm.

Feickert, Andrew (2013): *The Unified Command Plan and Combatant Commands: Background and Issues for Congress* (Washington, DC: CRS Report for Congress).

Fox News (2010): *US Marines storm Estonian coast in first amphibious landing exercise on the Baltic Sea*, <http://www.foxnews.com/world/2010/06/15/marines-storm-estonian-coast-amphibious-landing-exercise-baltic-sea/>.

François, Isabelle (2012): “United States European Command and Russia in 2012 and Beyond: Dealing with Cold War Leftover While Looking Ahead” in *The Future of US European Command in a Post-Afghanistan, Post-Arab Spring, Chaotic, Unpredictable, and Financially Constrained ‘New, New World’* (Washington, DC: Atlantic Council of the United States).

Freedberg JR., Sydney J. (2014): “*What The US, NATO Must Do To Counter Russia: Breedlove, Gorenc, & Odierno*”, 22 September, 2014, <http://breakingdefense.com/2014/09/how-afghanistan-iraq-prepared-nato-for-russia-breedlove-gorenc-odierno/>

Freedberg JR., Sydney J. (2016): “*Army Soldiers Slash Time To Move From Port To Front: Deterring Russia*”, March 17, 2017, <http://breakingdefense.com/2017/03/army-soldiers-slash-time-to-move-from-port-to-front-deterring-russia/>

GAO (2001): “*Military Readiness: Effects of a U.S. Military Presence in Europe on Mobility Requirements*”, 28 November (Washington, DC: Government Accountability Office), <http://www.gao.gov/products/GAO-02-99>.

Garamone, Jim (2012): "Army to Replace 2 Brigades in Europe With Rotating Units", *American Forces Press Service*, 12 januari. <http://www.defense.gov/News/NewsArticle.aspx?ID=66780>.

Gates, Robert M. (2011): *The Future of NATO*, tal inför *Security and Defence Agenda*, Bryssel, 10 juni, <http://www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=1581>.

Gertz, Bill (2014): "Pentagon Considering Deployment of Nuclear Missiles in Europe – Option considered in response to Russian INF treaty breach", December 11, 2014, *FreeBeacon*, <http://freebeacon.com/national-security/pentagon-considering-deployment-of-nuclear-missiles-in-europe/>

Gholz, Eugene, Press, Daryl G. och Sapolsky, Harvey, M. (1997): "Come Home, America: The Strategy of Restraint in the Face of Temptation", *International Security*, Vol. 21, No.4 (Spring) s. 5-48.

GlobalSecurity (2013): *10th Special Forces Group (Airborne), 1st Special Forces Regiment*, <http://www.globalsecurity.org/military/agency/army/10sfg.htm>.

Gouré, Daniel (2015): The "Re-pivot" To Europe Is Underway, The Lexington Institute, July 27 2015, <http://lexingtoninstitute.org/the-re-pivot-to-europe-is-underway/>
Gresham, John. D (2010): "U.S. Army Maj. Gen. Michael S. Repass Interview - Maj. Gen. Michael S. Repass, Commanding General, U.S. Army Special Forces Command (Airborne)", *Defense Media Network*, <http://www.defensemianetwork.com/stories/interview-maj-gen-michael-s-repass-commanding-general-u-s-army-special-forces-command-airborne/>.

Gourley, Scott (2016), "Expanding Army Prepositioned Stocks – Is it really possible that the Army will start to stockpile combat equipment in Vietnam or Cambodia?", March 29, 2016 <https://www.military1.com/military-weapons/article/1592879014-expanding-army-prepositioned-stocks/>

Harkins, Gina (2015): "Marines identify units that will move from Japan to Guam", *Marine Corps Times*, October 1 2015, <https://www.marinecorpstimes.com/story/military/2015/10/01/marines-identify-units-move-japan-guam/73046768/>

Hodges, Ben (2016): "Lt. Gen. Hodges: US Army Europe and Its Role in Deterrence", *Defense News*, December 5, 2016, <http://www.defensenews.com/articles/lt-gen-ben-hodges-us-army-europe-and-its-role-in-deterrence>

Hoffman, Francis (2012): "Alternative American Grand Strategies: Implications for NATO and EUCOM" in *The Future of US European Command in a Post-Afghanistan, Post-Arab Spring, Chaotic, Unpredictable, and Financially Constrained 'New, New World'*, Atlantic Council of the United States, <http://www.atlanticcouncil.org/news/event-recaps/the-future-of-us-european-command>.

Holmström, Mikael (2010): "Reträtt av USA rödgrönt krav", *Svenska Dagbladet*, 25 maj, http://www.svd.se/nyheter/inrikes/retratt-av-usa-rodgront-krav_4764037.svd.

IISS (1999-2016): *The Military Balance 1999- 2016*, The International Institute for Strategic Studies, Routledge.

Kagan, Robert (2003): "*Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order*" (New York: Knopf).

Kitfield, J. (2012): "In Defence Budget, Rumsfeld Redux", *The National Journal*, 16 februari.

Knee, Daryl (2013): *Spangdahlem launches final A-10 sortie in Europe*, (52nd Fighter Wing Public Affairs), <http://www.spangdahlem.af.mil/news/story.asp?id=123348372>.

Kofman, Michael (2016): "Fixing NATO Deterrence in the East or How I Learned to Stop Worrying and Love NATO's Crushing Defeat by Russia", *War on the Rocks*, May 12, 2016, <http://warontherocks.com/2016/05/fixing-nato-deterrence-in-the-east-or-how-i-learned-to-stop-worrying-and-love-natos-crushing-defeat-by-russia/>

Kristensen, Hans M. (2012): *Non-Strategic Nuclear Weapons* (Washington, DC: Federation of American Scientists) [Special Report No. 3].

Lider, Julian (1980): "The Correlation of World Forces. the Soviet Concept", *Journal of Peace Research*, NO.2, Vol. XVII, Swedish Institute of International Affairs.

Lindley-French, Julian (2012),; "*Reforming EUCOM: Maintaining Transatlantic Strategic Interoperability*" in *The Future of US European Command in a Post-Afghanistan, Post-Arab Spring, Chaotic, Unpredictable, and Financially Constrained 'New, New World'*, Atlantic Council of the United States. <http://www.atlantic-council.org/news/event-recaps/the-future-of-us-european-command>.

Lindvall, Fredrik, Rydqvist, John, Westerlund, Fredrik & Winnerstig, Mike (2011): *The Baltic Approach: A next step? Prospects for an Arms Control Regime for Sub-strategic Nuclear Weapons in Europe* [FOI-R--3175--SE] (Stockholm: FOI).

Lindvall, Fredrik, & Winnerstig, Mike (2012), *USA:s militära ominriktning och intressen i Europa* (Stokholm: FOI) [FOI Memo H1052].

Lindvall, Fredrik, Olsson, Stefan, & Winnerstig, Mike (2010): *QDR 2010 – En initial analys av USA:s nya försvarsöversyn*, FOI Memo 3092.

Lithuanian MoD (2014): *The United States augment its participation in NATO's air policing mission in the Baltics*, 6/3, http://kam.lt/en/news_1098/current_issues/the_united_states_augment_its_participation_in_natos_air_policing_mission_in_the_baltics.html.

Lyman, M. (2012): "MFE/Norway cross-leveling operation marks shift in Marine Corps pre-positioning, posture", *Marines*, [http://www.marforeur.marines.mil/News/NewsArticleDisplay/tabid/7617/Article/73081/mfenorway-cross-leveling-operation-marks-shift-in-marine-corps-pre-positioning.aspx](http://www.marfor eur.marines.mil/News/NewsArticleDisplay/tabid/7617/Article/73081/mfenorway-cross-leveling-operation-marks-shift-in-marine-corps-pre-positioning.aspx).

Marshall, Jr., Tyrone C. (2012): "Pentagon: Commitment to NATO, Europe is 'Unshakeable'", American Forces Press Service 13 januari, <http://www.defense.gov/News/NewsArticle.aspx?ID=66794>.

Mearsheimer, John (1989a): "Assessing the Conventional Balance – The 3:1 Rule and Its Critics", *International Security*, Spring 1989 (Vol. 12, No. 4), s63.

Mearsheimer, John (1989b): "Reassessing Net Assessment", *International Security*, Spring 1989 (Vol. 13, No. 4), s128.

Mehta, Aaron (2015): "US F22s Deploying to Europe", *Defense News*, August 24, 2015, <http://www.defensenews.com/story/defense/air-space/strike/2015/08/24/f-22-deploying-europe/32289415/>

Michta, Andrew (2012): "Rethinking Poland in the Second Term", *The American Interest*, Dec. 3.

Miles, Donna (2012a): "Eucom Exercises Adapt to Operational, Fiscal Environment", *American Forces Press Service*, 9 maj, <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=116255>.

Miles, Donna; (2012b) "Force Changes in Europe to Preserve Strategic Edge", *American Forces Press Service*, 7 maj, <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=116221>.

Miles, Donna; (2012c) "Priorities Chart Way Forward for Eucom", *American Forces Press Service*, 4 maj, <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=116199>.

Miles, Donna (2012d): “Stavridis: Europe Remains Vital to Current, Future Security”. *American Forces Press Service*, 3 maj, <http://www.defense.gov/News/NewsArticle.aspx?ID=116179>. MUST (2012): *Amerikanska stridskrafter för Europa 2012-2017* MUST Underrättelseorientering (20120626 (HS112/337).

NATO (1997): *Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation*, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_25468.htm.

NATO (2012): *NATO's Special Forces Network*, http://www.nato.int/cps/de/SID-ECE197F8-EEF6ACC3/natolive/news_84662.htm?selectedLocale=en.

NATO (2016a), *Fact Sheet NATO Response Force (NRF)*, January 2016 SHAPE, <http://www.shape.NATO.int/page349011837>, 2016-10-10

NATO (2016b), *Warsaw Summit Communiqué*, 2016-07-09, NATO

NSHQ (2013): *NATO Special Operations Headquarters*, <http://www.nshq.nato.int/nshq/>.

Noev, Boyko (2012): “Engagement, Coalitions, and Reciprocity - A European Perspective on the Future of EUCOM under the New Defense Strategic Guidance”, in *The Future of US European Command in a Post-Afghanistan, Post-Arab Spring, Chaotic, Unpredictable, and Financially Constrained 'New, New World'*, (Atlantic Council of the United States, <http://www.atlanticcouncil.org/news/event-recaps/the-future-of-us-european-command>).

Owen, Robert C. (2015), “The U.S. Experience: National Strategy and Campaign Support”, Mueller, Karl, ed., *Purpose and Precision* (RR676) RAND.

Panetta, Leon E. (2012); *Remarks by Secretary of Defense Leon Panetta and Secretary of State Hillary Clinton at the 48th Munich Security Conference*, Bayerischer Hof, Munich, Germany, 4 februari, U.S. Department of Defense, <http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=4972>. Parrish, Karen; (2012) “*Panetta Outlines U.S. Troop Changes in Europe*”. *American Forces Press Service*, 16 februari, <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=67232>.

Platek, M. (2012): “Marines and Norwegians open caves to test Marine Corps Prepositioning Program during Exercise Cold Response,” *Marines*, <http://www.marforres.marines.mil/MFRNews/NewsArticleDisplay/tabid/7930/Article/81830/marines-and-norwegians-open-caves-to-test-marine-corps-prepositioning-program-d.aspx>.

Pawlyk, Oriana (2014): "U.S. sends stealth bombers to Europe", *Air Force Times*, June 8, 2014, <http://www.airforcetimes.com/apps/pbcs.dll/article?AID=2014306080034>

Pawlyk, Oriana (2015): "B-2, B-52 bombers deploy to Europe for military exercises", *Air Force Times*, June 7, 2015, <http://www.militarytimes.com/story/military/2015/06/06/b-52-bombers-deploy-to-europe-for-military-exercises/28598701/>

Powers, Rod (2016): "Air and Space Expeditionary Force AEF Deployments", *The Balance*, Updated September 08, 2016, <https://www.thebalance.com/air-and-space-expeditionary-force-aef-concept-3344026>

QDR (2010): *Quadrennial Defense Report*, U.S. Department of Defense (Washington DC: Secretary of Defense), http://www.defense.gov/qdr/images/QDR_as_of_12Feb10_1000.pdf.

RAF Mildenhall (2013a): *352nd Special Operations Group*, <http://www.mildenhall.af.mil/library/factsheets/factsheet.asp?id=12951>.

RAF Mildenhall (2013b): *352nd SOG welcomes Osprey to fleet*, <http://www.mildenhall.af.mil/news/story.asp?id=123353774>.

Rhodes, Ben (2005): "The Region That's Really Driving Obama's Foreign Policy – It's not the Middle East, according to Deputy National Security Advisor Ben Rhodes", *The Atlantic*, 2005-06-29, <http://www.theatlantic.com/international/archive/2015/06/pivot-asia-iran-isis/397187/>

O'Rourke, Ronald (2006): *Defense Transformation: Background and Oversight Issues for Congress*, November 9, 2006, CRS Report for Congress Code RL32238

Rucker, Philip & Robert Costa (2016): "Trump questions need for NATO, outlines noninterventionist foreign policy", *Washington Post*, March 21, <https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2016/03/21/donald-trump-reveals-foreign-policy-team-in-meeting-with-the-washington-post/>

Sanborn, James K. (2015): "Deal with Spain gives Marines permanent base, surge capability", *Marine Corps Times*, June 19, 2015, <https://www.marinecorpstimes.com/story/military/2015/06/19/spanish-deal-gives-marines-permanent-base-surge-capability/28981573/>
Shlapak, David A. and Johnson, Michael W. (2016): *Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank – Wargaming the Defense of the Baltics*, RAND (RR1253)

Staker, Hailey, Senior Airman (2016): "Airmen reflect on B-1 bomber attacks over Libya", 28th Bomb Wing Public Affairs, <http://www.af.mil/News/ArticleDisplay/tabid/223/Article/706585/airmen-reflect-on-b-1-bomber-attacks-over-libya.aspx>

Stavridis, J. (2013): *Testimony of Admiral James Stavridis, US Navy, Commander, United States European Command, Before the 113th Congress* (Stuttgart: US European Command), s. 31.

Svan, Jennifer H. (2015): "USAFE chief sees Russia air defenses as top concern", *Stars and Stripes*, December 10, 2015, <http://www.stripes.com/news/usafe-chief-sees-russia-air-defenses-as-top-concern-1.383189>.

Tan, Michele (2013): "NATO Rotation: For the first time, U.S. commits BCT to response force", *Army Times*, July 29.

Tan, Michele (2015): "Big BCT changes mapped out for 2015", *Army Times*, 2015 February 9, <https://www.armytimes.com/story/military/pentagon/2015/02/09/army-bct-reorganization/22936227/>.

Tan, Michele (2016): "82nd ABN trains to maintain global response force", *Army Times*, June 13, 2015, <https://www.armytimes.com/story/military/2015/06/13/82nd-airborne-global-response-force-readiness/71080610/>.

Tellis, Ashley, J. Bially, Janice, Layne, Christopher & McPherson Melissa (2000): *Measuring National Power in the Postindustrial Age: Analyst's Handbook* (Santa Monica, CA: RAND Corporation)

Tilghman, Andrew (2016), "More US troops deploying to Europe in 2017", *Military Times* 2016 February 2, <http://www.militarytimes.com/story/military/2016/02/02/more-troops-deploying-europe-2017/79693680/>.

Ullman, Harlan (2012): "*The Future of US European Command in a Post-Afghanistan, Post-Arab Spring, Chaotic, Unpredictable, and Financially Constrained 'New, New World'*" Atlantic Council of the United States.

U.S. Army Europe (2013), *Joint Multinational Training Command*, <http://www.eur.army.mil/organization/JMTC.htm>.

U.S. Department of Defense (2011): *Unified Command Plan*, http://www.defense.gov/home/features/2009/0109_unifiedcommand/.

U.S. Department of Defense (2012a): *Defense Strategic Guidance Briefing from the Pentagon*, U.S. Department of Defense, 5 januari, <http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=4953>.

U.S. Department of Defense (2012b) "*Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*", http://www.defense.gov/news/defense_strategic_guidance.pdf

U.S. Joint Chiefs of Staff (2013): *Doctrine for the Armed Forces of the United States*, Joint Publication 1, March (Washington, D.C: U.S. Joint Chiefs of Staff), http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1.pdf.

U.S. Marine Forces Europe (2013): *U.S. Marine Forces Europe*, <http://www.eucom.mil/organization/our-forces/us-marines-europe>.

U.S. Naval Forces Europe (2013): *U.S. Naval Forces Europe*, <http://www.c6f.navy.mil/helpfullinks.html>.

USAFE (2013): *USAFE Units*, <http://www.usafe.af.mil/units/index.asp>.

Vandiver, John (2015): "RAF Mildenhall to close amid other Europe consolidations", *Stars and Stripes*, 2015 January 8, <http://www.stripes.com/news/europe/raf-mildenhall-to-close-amid-other-europe-consolidations-1.322825>

Webb, Sarah (2013): *Av-Det partners with Poland as first F-16 rotation arrives* (52nd Fighter Wing Public Affairs), <http://www.usafe.af.mil/news/story.asp?id=123347749>.

Ziezulewicz, Geoff (2011) "6th Fleet to get four destroyers to build missile defense system", *Stars and Stripes*, December 2, <http://www.stripes.com/news/6th-fleet-to-get-four-destroyers-to-build-missile-defense-system-1.162225>.

Denna studie syftar till att analysera vilka övergripande militära förmågor USA har tillgängliga i Europa och vilka förändringar av dessa som kan förutses under de närmaste åren.

Idag (2017) har USA tillgång till ett framgrupperat strategiskt högkvarter (US EUCOM) och en militär personalstyrka om totalt ca 63 000 soldater som är permanent baserad i Europa.

Vad gäller markstridskrafter finns tre brigadstridsgrupper i Europa på kontinenten. USA disponerar stora träningsanläggningar för markstrid och har påbörjat förhandslagring av materiel för ytterligare två tunga brigader med stödresurser i Europa.

Vad gäller flygstridskrafter har USA mer än 150 kvalificerade stridsflygplan baserade i Europa. Därutöver finns också strategiska och operativa/taktiska förmågor som lufttankningsplan och luftburna kärnvapen.

Vad gäller marinstridskrafter har den amerikanska 6:e flottan sitt högkvarter i Neapel (Italien), och bland de i Medelhavet baserade fartygen finns ett stort ledningsfartyg och fyra jagare med missilförsvarskapacitet. Marinkårens närvaro har förstärkts.

Vidare har USA en viss specialförbandsförmåga i Europa, och håller på att bygga upp ett kvalificerat missilförsvarssystem i bl. a. Polen och Rumänien.

De planerade förändringarna i närtid är störst avseende markstridskrafter. Sammanlagt kommer USA i slutet av 2017 att ha motsvarande en förstärkt division på plats i Europa. Detta innebär nästan en tredubbling av antalet manöverbataljoner sedan 2012. Den amerikanska förmågan att genomföra försvarsoperationer i svenskt närområde har därmed ökat markant de senaste åren.

Den viktigaste orsaken till denna ökade ambition är geopolitisk: det ryska kriget mot Ukraina 2014 och Rysslands alltmer aggressiva politik gentemot sina grannländer. Flera olika faktorer styr amerikansk militär agerande i Europa, däribland inrikespolitik och den egna ekonomiska utvecklingen, men när allvarliga geopolitiska hot uppstår tenderar de att ta överhanden. Troligen kommer den amerikanska säkerhetspolitiken gentemot Europa även framgent att styras av den form av väpnad solidaritet som genomsyrat denna politik ända sedan andra världskrigets slut.